

MIHUS

18

- 1 **Toimetaja juhtkiri**
- 2 **Marii Paškov** *Majanduslik ebavõrdsus kui ühiskondlik kontekst, mis mõjutab meie mõttemale ja käitumist*
- 4 **Kommentaar Kärt Mere**
- 6 **Tanja Dibou** *Kultuuritundlikkuseni läbi väärtuste mõistmise*
- 8 **Stiina Kütt ja Kerli Kõiv** *Uusi maid ei avastata vana kaardiga...*
- 11 **Kommentaar Reelika Lodjak**
- 12 **Visuaalne artikkel -** *Ülevaade rahvusvahelise noorsootöö võimalustest*
- 14 **Stefan Manevski** *MultiKulti noorsootöö Kumanovos*
- 17 **Kommentaar Maria Uuetoa**
- 18 **Kats Kivistik** *Noorte lõimumine Eestis*
- 20 **Kommentaar Maarika Masikas**
- 21 **Kommentaar Triin Ulla**
- 22 **Olga Schihalejev** *Kuidas kõnelda kõneldamatust*
- 26 **Birgit Rasmussen** *Noorsootöös peitub võti noorte maailmavaate kujundamisel*
- 29 **Kommentaar Ingi Mihkelsoo**
- 30 **Natalia Reppo** *Eesti noored kaardistasid koostöötegevusi*
- 32 **Lianne Teder** *Uvertüüri võrgustik võimaldab Euroopa gaidi- ja skaudijuhtidel kogemusi vahetada*
- 36 **Evelin Koppel** *Ligi kolmveerand Eesti noortest sooviks saada rahvusvahelisi kogemusi*
- 37 **Kommentaar Reet Kost**
- 38 **Autorite soovitused**

Toimetaja juhtkiri

Olav Kersen

noorsootöö ajakirja MIHUS nr 18 toimetaja

Ühel pühapäeval pärastlõunal jäin autoga sõites raadiost kuulama Vikerraadio saadet „Kuula rändajat”, kus loodusmees Hendrik Relve ja antropoloog Indrek Park võrdlesid eestlasi Põhja-Ameerika indiaanirahva hidatsadega. Nad jõudsid järelduseni, et kuna mõlema rahvuse juured paiknevad väikesel alal ja kuna keelekeskkond mujal puudub, on keel väga tihedalt seotud selle kindla alaga. Seetõttu märkavad ja tunnevad mõlemad rahvad muutatusi oma looduslikus keskkonnas akuutselt ning tõstavad kohe kisa, et looduslikku kooslust muutuste eest kaitsta. Selle mõttekäigu jätkates võiks tuua paralleele, kuidas inimsuhete ja kultuuri habras kooslus on nagu looduskeskkonna tasakaal, mida tuleb säilitada, kuid see mõttekäik ei pruugi viia kuhugi, sest inimene pole lill ja selline käsitlus lihtsustaks teemat liialt. Mitte ükski vanasõna, kõnekäänd ega analoogia ei suuda terviklikult kokku võtta ühiskonna kompleksieritust ja peeneid nüansse. Kui seda proovitakse teha, lõhnab see väga induktiivse järeldamise (*confirmation bias*) moodi ehk otsitakse kinnitust enda seisukohale, mitte ei looda seisukohta tõenditele tuginedes.

Ometi viis see antropoloogiline jutt mõtted eestlaste ja teiste väikerahvaste omapärale. Kas meie väiksus – ja seda

üldse mitte negatiivses tähenduses – ning paiknemine tingivad suuresti meie suhtumise muutustesse, erinevustesse ja kõigesse uude? Kas me selle tõttu oleme tundliku sotsiaalse, ajaloolise ja rahvuskultuurse närviga, võimendame negatiivset või hüüame (vähemalt mõttes): „Ebaaus!”, kui tundub, et meile tehakse ülekohut?

Noortega töötaval täiskasvanul lasub väikeses ühiskonnas kultuuritundlikkuse valdkonnas vastutusrohke koorem olla avatud, empaatiline, kuid samas tasakaalukas. Muutusi ei peaks alati avasüli vastu võtma, kuid samas ei peaks nende hirmus ehitama enda ümber ka vallikraaviga kaitsemüüri. Vaadates, mis toimub sotsiaalmeedias, kommentaariumites ja isegi vestlussaadetes, tundub, et tihti jääb avalikus ruumis puudu dialoogist, kus üksteise arvamust ka arvestatakse, mitte ainult ei loeta ega kuulata. Oodata kärsitult, et vestluskaaslane juba lõpetaks, et vuristada sellele otsa enda seisukoht, ei aita kaasa mõistmise tekkimisele. Noorsootöötajal aga ei ole seda luksust olla noore suhtes mitteaktsepteeriv ja oma arvamust pealesuruv, sest kui noor seda tajub, läheb ta ära ja tagasi ei pruugi tulla.

Käesolev ajakirjanumber on kokku pandud kultuuritundlikkuse laia spektri avamiseks ja sellel teemal kaasamõtlemi-

seks. Marii Paškovi avalugu võtab kokku tema doktoritöö tulemused ning räägib sellest, kuidas majanduslik ebavõrdsus avaldab mõju nii inimeste võimalustele kui ka mõtlemisele ja käitumisele. Tanja Dibout selgitab, kuidas ühised väärtused aitavad meil muutuda kultuuritundlikemaks ning Stiina Kütt ja Kerli Kõiv kirjeldavad, kuidas rahvusvaheline noorsootöö aitab noorel veelgi paremini ennast ja maailma mõtestada ning saada ilmakodanikuks. Visuaalne artikkel esitab loetelu rahvuste- ja rahvusvahelise noorsootöö võimalustest. Kultuuritundlikkusest rääkides ei saa jätta kõrvale lõimumisteemat. Stefan Manevski esitab, kuidas noorsootöö on aidanud kokku tuua noori makedoonlasi ja albaanlasi pärast 2001. aasta kokkupõrkeid ja sellele järgnenud segregatsiooni ning Kats Kivistik annab ülevaate 2015. aasta Eesti ühiskonna lõimumismonitooringust. Olga Schihalajev kirjutab noorte usulistest toekspidamistest ja sellest, kuidas neil teemadel rääkida. Järgnevad artiklid räägivad sellest, mis on tehtud, teoksil ja tulemas sallivuse, kaasamise ning noortele pakutavate võimaluste osas kultuuritundlikkuse valdkonnas ning päris lõpetuseks antakse ka praktilisi soovitusi kõigilt autoritelt.

Selle MIHUS-e numbriga annan kaasa mõtte:

Kuulake vestluspartneri seisukohti ning leidke sealt ühisosa, leidke sealt need mõtted, millega te olete päri, sest samastudes on palju lihtsam edasi jõuda kui ainult vastandudes. Head lugemist!

Majanduslik ebavõrdsus kui ühiskondlik kontekst, mis mõjutab meie mõttemalle ja käitumist

Marii Paškov

Oxfordi Ülikooli uue majandusliku mõtlemise instituut, sotsioloog

Ühiskonna mõju meie mõttemallidele

Kas ja kuidas mõjutab ühiskondlik kontekst inimeste käitumist ning väärtushinnanguid? Uuringud on näidanud, et inimeste väärtushinnangud, hoiakud, normid ja kombed erinevad suuresti riigiti, mis omakorda viitab sellele, et inimesed on sotsiaalse konteksti suhtes tundlikud. Ühiskond, kus me üles kasvame ja elame, mõjutab seda, kuidas me mõtleme ja käitume.* See on üks sotsialiseerumise vorme – inimese väärtushinnangud ja normid kujunevad välja oma keskkonnaga suhestudes. Sotsialiseerumine toimub terve elu, kuid on eriti tugev just teismeeas. Millised ühiskonna aspektid meid aga kõige rohkem mõjutavad ning mis täpsemalt on nende aspektide mõju? Viimastel aastatel on erilise tähelepanu alla sattunud majanduslik ebavõrdsus kui üks oluline ühiskonna tunnusjoon ning sellega seonduv küsimus – mis mõju on majanduslikul ebavõrdsusel inimeste mõttemallide ja käitumise kujundamisel?

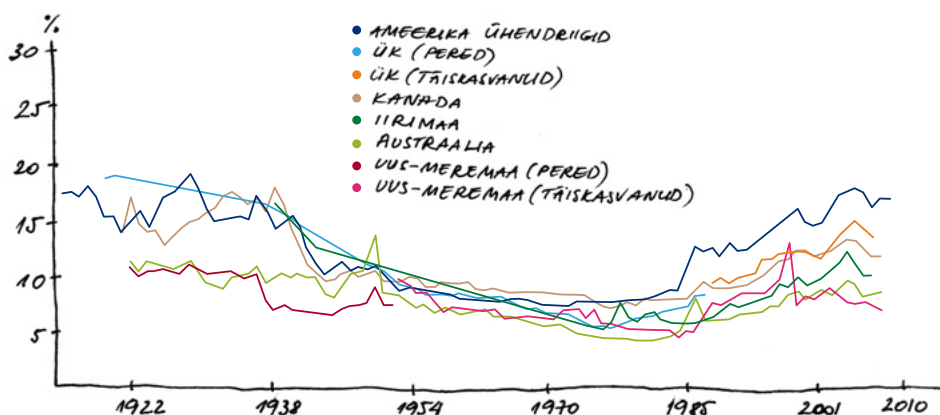
Majanduslik ebavõrdsus

Majanduslik ebavõrdsus viitab sellele, et ühel inimesel on väga palju midagi, mis on parasjagu ühiskonnas väärtuslik – olgu see siis raha, kinnisvara või muud ressursid. Viimase kümne aasta jooksul on majandusliku ebavõrdsuse teema tõusnud tähelepanu keskmesse. [Empiirilised uurimustööd on üha selgemalt näidanud, et majanduslik ebavõrdsus varieerub suuresti riigiti ning mis ehk veelgi üllatavam – majanduslik ebavõrdsus on viimase 30 aasta jooksul paljudes arenenud riikides märkimisväärselt kasvanud](#) – seda vastukaaluks pikaajalisele langusele pärast Teist maailmasõda (Atkinson & Piketty, 2007; OECD, 2009; OECD, 2011; Piketty, 2014). Illustratsiooniks vaatame Joonist 1, mis kujutab sissetulekute ebavõrdsust arenenud riikides viimase saja aasta jooksul. Ameerika Ühendriikides on täna kõige rikkama 1%

inimeste käes 18% kogu sissetulekust. See number on jõudsasti kasvanud alates 1970. aastatest ning saavutanud 20. sajandi algusega võrdväärse taseme. See tähendab, et kõige rikkamad ameeriklased omavad üha suuremat osa kogu sissetulekust. Lisaks pikaajalistele trendidele on märkimisväärne, et ebavõrdsuse tase varieerub suuresti riigiti – kasvõi Euroopa Liidu kontekstis. Gini koefitsient on populaarne ebavõrdsuse näitaja – mida suurem kordaja seda ebavõrdsemalt on sissetulekud ühiskonnaliikmete vahel jagunenud. Gini kordaja jääb alati vahemikku 0 kuni 1, kus 0 tähendab seda, et sissetulekud on kõigi vahel võrdselt jagunenud ning 1 tähendab aga seda, et ühe inimese käes on 100% sissetulekust. Joonis 2 näitab, et Euroopa kontekstis kuuluvad Eesti, Läti ja Inglismaa kõige ebavõrdsemate riikide hulka ning Norra koos Tšehhi ja Soomega on ühed Euroopa kõige võrdsemad riigid. [Eesti puhul on omakorda märkimisväärne, et ebavõrdsus on viimastel aastatel kasvanud ning aastal 2014 olid Eesti ja Läti kaks kõige ebavõrdsemat riiki Euroopas.](#) Ebavõrdsuse taset mõjutavad erinevad faktorid, riigi sotsiaalpoliitika on seejuures üks olulisemaid.

Kas peaksime ebavõrdsuse pärast muret tundma?

Loomulikult tähendab kõrge majanduslik ebavõrdsus seda, et inimeste sissetulekutes ja majanduslikes ressursides on väga suured erinevused. Majanduslikku ebavõrdsust võib seega pidada probleemiks nii inimeste materiaalse heaolu seisukohalt kui ka moraalsest aspektist. Samas on antud trendid tõstatanud eraldi küsimuse – kas ebavõrdsus ühiskonnas põhjustab omakorda teatud negatiivseid sotsiaalseid tagajärgi (Neckerman & Torche, 2007; Salverda *et al.*, 2014; Wilkinson & Pickett, 2010)? [Majanduslik ebavõrdsus on ühiskondliku konteksti üks osa, mis avaldab mõju nii inimeste võimalustele kui ka meie mõtlemisele ja käitumisele.](#) Palju tähelepanu kogunud raamatus „The Spirit Level” väidavad autorid Wilkinson ja Pickett (2010), et suur hulk sotsiaalprobleeme on suuremad just nimelt ebavõrdsemates ühiskondades – sealhulgas terviseprobleemid, kuritegevus, ülekaalulisus, käitumisprobleemid, narkomaania, teismeliste rasedus, ebatolerantsus. Siinkohal on oluline märkida, et empiirilisel pole kõik need seosed kinnitust leidnud – teadlased alles uurivad neid seoseid. Küll on aga uurimustööd näidanud, et nii terviseprobleemid kui ka kuritegevus on laiemalt

Joonis 1. 1% kõige rikkamate inimeste sissetulekute osakaal kogusissetulekust
Allikas: The World Top Incomes Database/Our World in Data

*Lisaks ühiskonnale mõjutavad meid ka perekond, kool, sõpruskond ning paljud muud keskkonnatüübid. Antud artiklis keskendun ühiskonna mõjudele.

levinud just nimelt ebavõrdsemates ühiskondades (Kawachi, Kennedy & Wilkinson, 1999; Wilkinson, 2004; Wilkinson & Pickett, 2006). Mis teooriaga saaks aga selgitada ebavõrdse ühiskonna halba mõju? Miks peaks majanduslik ebavõrdsus ühiskonnas sotsiaalprobleeme tekitama?

Staatus-ärevuse teooria

Populaarne indiviiditasandi teooria selgitamiseks, kuidas ebavõrdne sotsiaalne keskkond võiks negatiivseid tagajärgi põhjustada on nii-öelda staatus-ärevuse teooria (Merton, 1968; Wilkinson & Pickett, 2010). Antud teooria kohaselt toodab ebavõrdne keskkond sotsiaalpsühholoogilisi tagajärgi. Inimesed on sotsiaalsed olevused ning me oleme ühiskonnas kehtiva sotsiaalse hierarhia suhtes tundlikud. Mida suurem on ebavõrdsus ühiskonnas, seda kaugemal on inimesed teineteisest majandusliku rikkuse mõttes – osadel inimestel on väga palju rikkust, samas kui teistel on väga vähe. Majanduslikud ressursid ei mõjuta mitte ainult seda, mida me endale poest osta saame, vaid majanduslik positsioon mõjutab ka meie tajutud reputatsiooni ja rolli ühiskonnas. Meie majanduslik positsioon mõjutab seda, mida teised inimesed meist arvavad, ning see omakorda mõjutab ka seda, mida me iseendast arvame – meie enesehinnangut ning eneseväärikust.

Staatus-ärevuse teooria järgi tekitab kõrge majanduslik ebavõrdsus ühiskonnas inimestele ärevust oma positsiooni osas sotsiaalses hierarhias. Inimesed võrdlevad end teistega ning tunnevad end vähem väärtuslikuna, kuna osad inimesed on neist majanduslikus hierarhias palju kõrgemal. See omakorda tähendab, et ebavõrdses keskkonnas on inimestel keerulisem end teineteisega samastada ning ühtsustunnet luua. Lisaks sellele põhjustab majanduslik ebavõrdsus konkurentsi ühiskonnaliikmete

vahel – inimesed tunnevad suuremat pinget majanduslikus hierarhias kõrgemale pürgida – ning see omakorda toodab suuremat keskendumist oma staatuse tõstmisele. Seega järeldub antud teooriast, et sotsiaalne ärevus paneb inimesed rohkem iseendale keskendumisele ning muudab meid vähem hoolivaks teiste suhtes.

On oluline märkida, et me ei pruugi neid sotsiaalpsühholoogilisi protsesse alati teadvustada. Uuringud on näidanud, et sotsiaalne ärevus tekitab füsioloogilisi ja neuroloogilisi tagajärgi – näiteks stressihormooni kortisooli kõrgemat taset. Antud hormooni kõrgem tase on aga omakorda seotud erinevate terviseprobleemidega.

Majandusliku ebavõrdsuse roll enesekesksete ja solidaarsete väärtushinnangute kujunemisel

Nagu eelpool mainitud, ei ole staatus-ärevuse teooria veel täielikku empiirilist kinnitust leidnud – teadlased alles uurivad seda, kas ebavõrdsemates ühiskondades on tõepoolest rohkem staatus-ärevust ja sotsiaalprobleeme. Alljärgnevalt tuginedes oma doktoritööle, kus uurisin, kas ebavõrdsemates ühiskondades on inimesed tõesti enesekesksemad ja vähem solidaarsed teiste inimeste suhtes. Antud uurimustöö põhineb kvantitatiivsel analüüsil, kasutusele on võetud erinevad rahvusvahelised võrdlevad uuringud: Euroopa sotsiaaluuring (European Social Survey) ja Euroopa väärtuste uuring (European Values Study).

Ebavõrdsus ja enesekesksete väärtushinnangud

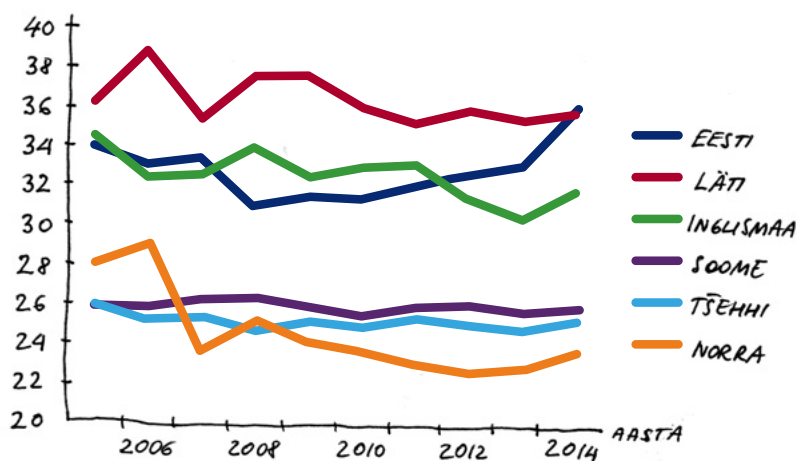
Uurimustöö tulemused pakuvad staatus-ärevuse teooriale kinnitust osaliselt. Empiiriline analüüs näitab, et ebavõrdsemates ühiskondades on inimesed tõepoolest rohkem oma sotsiaalse staatuse pärast mures ning väljendavad soovi sotsiaalses

hierarhias kõrgemale tõusta. Joonis 3 näitab, et ebavõrdsemates riikides – kus on kõrgem Gini koefitsient – on ka kõrgem keskmine sotsiaalse ärevuse tase (iga punkt kujutab endast ühte Euroopa riiki teatud teatud aastal). On oluline märkida, et see tendents kehtib eelkõige madalama sotsiaalse staatusega inimeste ja meeste puhul. Tuginedes sotsiaalpsühholoogilistele uurimustöödele väidan, et mehed on ühiskonnas levinud konkurentsi ja sotsiaalse staatuse suhtes tundlikumad kui naised.

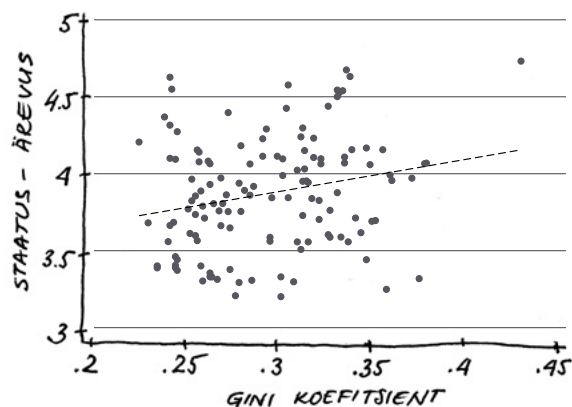
Ebavõrdsus ja solidaarsus

Kas ebavõrdsemates ühiskondades on ka vähem solidaarsust ja teineteisest hoolimist? Analüüsi tulemused näitavad, et seos ebavõrdsuse ja solidaarsuse vahel on keerulisem kui esialgu kirjandusele ning staatus-ärevuse teooriale tuginedes arvata võiks. Ühelt poolt näitasid tulemused, et ebavõrdsemates ühiskondades on vähem solidaarsust teatud nõrgemate ühiskonnagruppide suhtes, nagu näiteks töötud, vanurid ja terviseprobleemidega inimesed. See tulemus on kooskõlas kirjandusega, mille kohaselt tekitab majanduslik ebavõrdsus distantsi erinevate ühiskonnaliikmete vahel – inimesed suudavad üha vähem teistega samastuda. Tagajärjeks on see, et ebavõrdsemates ühiskondades on inimesed vähem altid probleemsete või nõrgemate gruppide heaolule panustama. Mida egalitaarsem ühiskond, seda enam on solidaarsus nõrgemate ühiskonnagruppide suhtes levinud.

Teisest küljest näitasid tulemused aga hoopis vastupidist – individualistlik solidaarsus on ebavõrdsetes ühiskondades kõrgem kui võrdsetes ühiskondades. Individualistliku solidaarsuse puhul ei räägi me enam teatud abivajajate gruppide abistamisest, vaid keskendumise solidaarsusele, mille puhul ei ole defineeritud, kellele ja kuidas abi osutatakse. Inimesed võivad keskenduda abi

Joonis 2. Sissetulekute ebavõrdsuse näitaja Gini koefitsient Euroopa riikides. Allikas: Eurostat

Joonis 3. Seos majandusliku ebavõrdsuse (Gini koefitsient) ja staatus-ärevuse vahel: mida ebavõrdsem riik, seda kõrgem keskmine staatus-ärevus. Allikas: Euroopa sotsiaaluuring

osutamisele ainult oma lähikondlastele või nendele, keda nad parasjagu abi vääriliseks peavad.

Antud tulemused näivad esialgu vastandlikud, kuid lähemal vaatlusel vastavad siiski ootustele. Nimelt ei ole olemas ühte tüüpi solidaarsust, vaid me võime eristada erinevaid solidaarsuse tüüpe. Antud uurimustöö kajastab kahte tüüpi solidaarsust: institutsionaalne solidaarsus ja individualistlik solidaarsus. Institutsionaalne solidaarsus viitab sellele, et inimesed peavad oluliseks, et teatud haavatavad ühiskonnagrupid on kindlustatud – näiteks vanurid, haiged ja töötud. Individualistlik solidaarsus viitab aga sellele, et inimesed pakuvad vabatahtlikult teistele abi ning valivad ise, keda ja millal nad abistavad. Ebavõrdsemates ühiskondades on vähem institutsionaalset solidaarsust, küll aga on seal rohkem individualistlikku solidaarsust. Antud järeldus on kooskõlas sellega, et ebavõrdsemates ühiskondades on vabatahtlik töö rohkem levinud, samas toetavad võrdsemad ühiskonnad rohkem riiklikku sekkumist ja kollektiivset solidaarsust (Alesina, Glaeser & Sacerdote, 2001). Need kaks solidaarsuse tüüpi on mõlemad äärmiselt olulised, kuid peame arvestama, et individualistlikult pakutav solidaarsus on selektiivsem ning kõik abivajajate grupid ei pruugi individualistliku solidaarsuse raames abi saada (Spicker, 2008).

Kokkuvõte

Ühiskondlik kontekst mõjutab inimeste mõttemalle ja käitumist. Staatus-ärevuse teooria kohaselt põhjustab majanduslik ebavõrdsus ühiskonnas pingeid ja stressi. Minu doktoritöö pakkus staatus-ärevuse teooriale mõningast kinnitust, näidates, et ebavõrdses ühiskondades on inimesed tõepoolest rohkem enda sotsiaalsele staatusesele keskendunud. Samas ei saa üheselt järeldada, et ka hoolivus teiste suhtes oleks madalam. Inimesed on küll vähem abivalmid teatud nõrgemate sotsiaalsete gruppide suhtes, samas esineb rohkem individualistlikku solidaarsust. Näib, et inimesed soovivad ise valida, keda ja millal nad toetavad, kollektiivne solidaarsus on aga vähem populaarne. Samas jääb üksnes vabatahtlikule tegevusele tuginev solidaarsus tihtipeale nõrgaks ning kõik abivajajad ei pruugi abi saada. Kollektiivne solidaarsus – näiteks tugeva heaoluriigi näol – on efektiivsem solidaarsuse vorm.

Mida võime sellest kõigest õppida ning Eesti puhul silmas pidada? Eurostati statistika näitab, et Eesti on Euroopa üks kõige ebavõrdsemad riike. Kindlasti peame alus-

tuseks küsima – miks on majanduslikud ressursid Eesti riigis nii ebavõrdselt jagunenud? Lisaks sellele peame mõtlema – mis on niivõrd kõrge majandusliku ebavõrdsuse tagajärjed? Seejuures peame pidama silmas nii materiaalseid tagajärgi kui ka laiemaid, sotsiaalpsühholoogilisi tagajärgi. Kuidas on lood staatus-ärevusega Eesti noorte seas? Kuidas tunnevad end erineva majandusliku taustaga perekondadest pärit noored Eesti ühiskonnas – kas nad on enesekindlad ning tunnevad end täisväärtuslike ühiskonnaliikmetena? Mis on Eesti noorte tulevikuväljavaated majandusliku ebavõrdsuse kontekstis? Mis mõju on ebavõrdsusel sotsiaalsele solidaarsusele – sellele, kas ja kuivõrd me teistest inimestest hoolime? Kas me oleme nõus teiste heaollu panustama? Eesti paistab silma kõrge majandusliku ebavõrdsuse taseme poolest ning ebavõrdsuse tagajärjed puudutavad meid kõiki. Seega väärivad antud küsimused Eesti kontekstis elavat arutamist ja analüüsi.

ALLIKAD

Alesina, A., Glaeser, E., Sacerdote, B. (2001). *Why Doesn't the United States have a European-Style Welfare State?* – Brookings Papers on Economic Activity, 2001(2), 187–254.

Atkinson, A. B., Piketty, T. (2007). *Top Incomes Over the Twentieth Century: A Contrast between Continental European and English-Speaking Countries*. Oxford: Oxford University Press.

Kawachi, I., Kennedy, B. P., Wilkinson, R. G. (1999). *Crime: Social Disorganization and Relative Deprivation*. – *Social Science & Medicine*, 48(6), 719–731.

Merton, R. K. (1968). *Social Theory and Social Structure*. New York: Free Press.

Neckerman, K. M., Torche, F. (2007). *Inequality: Causes and Consequences*. – *Annual Review of Sociology*, 33(1), 335–357.

OECD. (2009). *Growing Unequal. Income Distribution and Poverty in OECD Countries*. Paris: OECD (2011).

OECD. (2011). *Divided we Stand. Why Inequality Keeps Rising*. Paris: OECD (2011).

Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. Cambridge Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.

Salverda, W. G., Nolan, B., Checchi, D., Marx, I., McKnight, A., Tóth, I. G., Van de Werfhorst, H. G. (2014). *Changing Inequalities and Societal Impacts in Rich Countries: Analytical and Comparative Perspectives*. Oxford: Oxford University Press.

Spicker, P. (2008). *Social Policy: Themes and Approaches*. Bristol: Policy Press.

Wilkinson, R. G. (2004). *Why is Violence More Common Where Inequality is Greater?* – *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1036(1), 1–12.

Wilkinson, R. G., Pickett, K. E. (2006). *Income Inequality and Population Health: A Review and Explanation of the Evidence*. – *Social Science and Medicine*, 62, 1768–1784.

Wilkinson, R. G., Pickett, K. E. (2010). *The Spirit Level. Why Equality is Better for Everyone*. London: Penguin Books.

Doktoritöö „Majandusliku ebavõrdsuse roll enesekesksete ja solidaarsete väärtushinnangute kujunemisel“ on inglise keeles kättesaadaval veebis: <http://www.mariipaskov.com/research/>

häda. Palju suurem mure on oskamatus ja suutmatus paremat kurssi valida, kuigi on selge, et sissetallatud rada edasi ei vii.

Mure toimetuleku ja hakkamasaamise pärast, pidev balansseerimine toimetuleku piiril ja arusaam, et otsustusprotsessides ei ole võimalik kaasa rääkida, on viinud suure usalduskriisini ning röövinud eesti-maalaste empaatiavõimest, optimismist ja heatahtlikkusest kahetsusväärselt suure osa. Vaesust ja ilmajätust kogev inimene ei suuda teistele mõelda, sest kogu aur läheb iseenesega tegelemisele ning eluspüsimisele. Vaesemate noorte vanemad teevad tohutuid pingutusi, et lastele parimat pakkuda, kuid kohtavad sageli hõkkamõistu ja halvustamist. Tihti peale ei ole kohalikul omavalitsusel suutlikkust ega pädevust, sel juhul peab appi tulema riik.

Suurem või väiksem majanduslik ebavõrdsus on igale ühiskonnale iseloomulik nähtus. Omal kombel on see mõistetav ja seda aktsepteeritakse. Võrdsete võimaluste puudumine on aga tunnetatav suure ebaoõglusena. Eestis on ebaoõgluse käärid eriti suured. See ei ole paratamatus, vaid tuleneb demokraatia haprusest ja inimõiguste eiramisest.

Kõikides ühiskondades on ootused ja lootused suunatud noortele. Ega asjata öelda, et noored on meie tulevik. Kuid tulevikku saab kujundada ning järeltulevale põlvele on võimalik luua märksa paremaid tingimusi, et noored saaksid oma unistused ellu viia ning arengupotentsiaali täita.

Noorte osakaal kogu rahvastikust väheneb, noorte väljaränne näitab kasvutrendi, mittetöötavate ja mitteõppivate noorte osakaal on murettekitavalt suur, suhtelise vaesuse määr on endiselt kõrge ning sellele lisandub noorte riskikäitumine.

Noorsootöö kvaliteet on paranenud, on suurenenud noortele pakutavate teenuste kättesaadavus, Euroopa suunised noortepoliitika kujundamisel on aluseks kohalike noorsootöö arengukavade ja strateegiatega koostamisel, üha rohkem kuuleme Euroopa noortegarantiist ja teistest olulistest, ka rahaliselt tagatud meetmetest. Strateegiatega olemasoleva iseenesest ei ole aga edu garantii. On vaja pädevaid inimesi neid strateegiaid ellu viima. Inimesi, kel on oskust näha, et noorte seas on palju erinevaid sihtgrupe, kellel on väga erinevad ootused, lootused, oskused ja vajadused. Adekvaatne, õigeaegne ja tulemuslik reageerimine on inimlikust aspektist ning indiviidi tasandil väga olulised. Peamine

on kulutusi lastesse ja noortesse näha investeringuna ühiskonna tulevikuks.

Lapse varajane areng määrab suuresti inimese toimetuleku ja hakkamasaamise kogu järgneva täiskasvanuea jooksul. Esimese kolme eluaasta jooksul kujunevad aju arengus olulised muutused, mida hilisema elu jooksul muuta ega mõjutada ei ole võimalik. Lapse toimetuleku teismelise- ja täiskasvanueas kujundavad põhiliselt kaks olulist tegurit esimeste eluaastate jooksul: lapse armastavad ja toetavad suhted kindlate täiskasvanud inimestega, kellelt saadakse tagasisidet ja kinnitust oma käitumisele, kaitsset ja turvatunnet, julgustust maailma uurimiseks ja õppimiseks, ning väärtushinnangute kujunemiseks. Samuti vajab laps turvalist keskkonda, mis soodustab keele, tunnetuse, sotsiaalsete oskuste ja tundemaailma arengut. Kui nimetatud tegurid lapse arengut ei soosi, on suurem tõenäosus, et laps on teismelise ja täiskasvanuna vägivaldsem, kaldub tervisthävitavale käitumisele, haigestub sagedamini ja vajab iseseisvumisel lisatuge. Kas pere suudab garanteerida lapsele ülalnimetatud tingimused, oleneb pere sotsiaalmajanduslikust olukorrast. Lapsed sotsiaalselt tundlikest peredest on haavatavamad kogu arengu ja kõikide oskuste suhtes. Mitmed uuringud kinnitavad, et arengu erinevused esinevad kõigis sissetulekugruppides, pere sissetuleku tase määrab lapse arengu edasise elu jooksul. Sotsiaalmajanduslik ebavõrdsus tekitab ebavõrdsust ka noorte valikutes, ning olgugi, et ühiskonnas on eelmise põlvkonna sotsiaalse keskkonnaga võrreldes valikuvариante rohkem, ei ole need kõigi jaoks ühtmoodi ligipääsetavad. Noorte õiglustunne on väga tugev, samal ajal on noored kergesti haavatavad.

Halbade olude seljatamise eeldus on hariduse võrdselt hea tase ning kättesaadavus kõikides linnades ja küldes. Hariduslik ebavõrdsus on aastatega küll oluliselt vähenenud ja keskmine õpiaeg on pikenenud. Haridusliku ebavõrdsuse vähenemine tagab noortele võrdsemad võimalused ning võimalik sotsiaalne ja majanduslik ebavõrdsus vähenevad samuti. Hea haridus aitab ennetada noorte sotsiaalset tõrjutust, juba alusharidusest alates, ning kaasab noori ühiskonna asjades kaasa rääkima ja otsustusprotsessides osalema. Ühiskondliku turvalisuse võrgusilm peaks olema nii tihe ja kogukonna teadlikkus nii suur, et ükski abivajav noor

ei jääks abita. Noorsootöö kõige laiemas mõttes peaks olema kohaliku omavalitsuse prioriteet. Noored ei tohiks tunda, et nad ei ole olulised. Noored ei tohiks arvata, et nende käekäik ja mured ei kõneta kedagi, nende häält ja arvamust ei kuulata. Noorte usaldus kaaskodanike vastu on habras ning vahel piisab näiliselt tühistest vajaka jäämistest, et noored kaotaksid eneseusu ja mataksid tulevikuootused. Selle kinnituseks on NEET noored ja Eesti statistiline näitaja – Praxise uuringu kohaselt oleme Euroopa Liidu suurima noorte töötusega riike. 15–24-aastastest noortest ei õpi ega tööta iga kolmas, nendest pooled on pikaajalised töötud.

Sidusama vundamendiga Eesti, sellise Eesti, kus noored tahaksid õppida, elada, kodu rajada ja pere luua, eelduseks on lugupidav suhtumine noortesse. Ära kuulamine ja arvamusega arvestamine, mis näib nii iseenesest mõistetav ja lihtne, peaks algama sisulise kaasamisega võimalikult noores eas.

Kärt Mere

EAPN Eesti võrgustiku juht

Kultuuri- tundlikku- seni läbi väärtuste mõistmise

Tanja Dibou
TLÜ doktorant ja lektor

Kõigepealt tuleb vaadelda mida sõna „kultuur” tähendab üldse igale konkreetsele isikule. Tihti on vastuseks, et inimesed seostavad seda erinevate rahvaste traditsioonide, tavade, käitumismustritega. Teisalt on ka neid, kellele sõnul on kultuur seotud nüüdiskultuuri sündmustega või midagi sellest, mida tuleb erilise talendiga luua, nt teatrietendus, muusika- või kirjandusteos, fotonäitus või muu loovprodukt või kunstipärand, mis on meelte kaudu tajutav või käega katsutav. Vaadeldes Euroopa elukestva õppe võtmepädevuste lähteraamistikku, on kultuuripädevus ka välja kuulutatud kui 21. sajandi võtmepädevus. Kultuuripädevuse kirjelduses on rõhutatud, et see hõlmab:

[oskusi hinnata ja nautida kunstiteoseid ja sündmusi ning oskus ennast väljendada kunstiliste vahenditega;](#)

[teadmised nii oma kultuurist kui ka teiste maade peamistest kultuurisaavutustest ja kultuuripärandist. \(Euroopa Liidu Teataja, 2006\)](#)

Sellest lähtuvalt võib kergesti arvata, et erinevaid kultuure saab õppida kahel viisil. Esiteks proovida koguda faktiteadmisi erinevatest kultuuridest ja teisena arendada oskuseid mõista erinevaid loovprodukte. Samuti ise oma loovoskuseid arendada. Tundub esimesel pilgul imelihtne.

Kuid selline lihtne lähenemine kultuuri mõistmisele ja õppimisele on ekslik, sest kultuur hõlmab väga paljusid komponente, mida ei saa õppida lihtsalt pähe kui faktiteadmisi.

Kultuure käsitlevatest teoreetilistest lähenemistest, mis vaatlevad kultuuri komponentide mitmekesisust, on tuntud kaks järgmist: kultuuri komponentide mitmekesisuse ja keerukuse mõistmine jäämäena, mis hõlmab kultuuride nähtavaid ja nähtamatuid aspekte; või kultuuri vaatlemine mitmekihilise sibulana, kus samamoodi esinev kiht, ehk see mis on nähtav kõikidele, on kultuuride atribuudid, mida me näeme kohe, kui sisenev teise kultuuriruumi. See meenutab turistitunnet, nt saabudes Hollandisse, märkame, et inimesed on pika kasvuga, sõidavad palju jalgrattaga, või kohates portugallaseid või hispaanlaseid märkame, et nad räägivad väga kiiresti, žestikuleerivad palju jne. Kuid nähtamatuks jäämäe osaks või sibula sisemisteks kihtideks jäävad kõik, mis ei jää kohe silma, kuhu kuuluvad erinevad uskumused, väärtused, mõtteviisid,

tunded jne, mida tavaliselt saab hakata ära tundma inimestega suheldes.

Stereotüübid, erinevate teadurite kultuuritundmise mudelid annavad ülevaate, kuid väga palju teadmisi tuleb suhtlemise käigus. Seega kultuuriline pädevus tähendab seda, kuivõrd võimeline on inimene töötama/suhtlema teistest kultuuridest inimestega (Sue, 2006), kuidas reaalses elus faktiteadmisi erinevatest kultuuridest rakendatakse erineva kultuuritaustaga inimestega suhtlemises.

Mõlemad kultuuri mõistmise analoogiad, nii jäämägi kui sibul, viitavad sellele, et tegelikult on kultuurile lihtsustatud ja homogeenne lähenemine alati väga ekslik. Selleks, et paremini mõista, kuidas kultuur peegeldub meie identiteedis ja käitumises, tuleb õppida tundma kõigepealt inimeste väärtusi.

Väärtusteks nimetatakse printsiipe või standardeid, mida inimesed individuaalselt või kollektiivselt kasutavad otsustamaks elus olulise üle (McEwan 2001). Väärtused eksisteerivad sotsiaalsete sidemete ja suhtluse kaudu ning võivad seetõttu eri kultuurides varieeruda (Fisher & Lovell 2003). Väärtusi kasutatakse sageli selleks, et heita valgust üksikisikute käitumisele ja suhtumisele ning institutsioonide, organisatsioonide ja kultuuride toimimisele. Väärtused on hierarhiliselt struktureeritud. Osal neist on suurem tähtsus kui teistel. Mõned väärtused muutuvad sõltuvalt olukorrast ja mõned mitte. Tegelikes olukordades muutuvad eri väärtused erineval määral oluliseks, hakates vastavalt peegelduma inimeste käitumises.

Mis puutub erineva kultuuritaustaga noortega töötamisse, siis tuleb küsida, kuivõrd noorsootöötajad on teadlikud, kui olulist rolli mängivad nende väärtused ja uskumused erineva kultuuritaustaga noorte tajumisel ja töötamisel?

[Tihti, kui kohtume teistest kultuuridest inimestega, siis põrkuvad eri identiteetidega inimeste väärtushinnangud ja elustiilid eriti teravalt ning kerkivad esile küsimused inimeste erinevuste ja sarnasuste kohta.](#) Seega kultuuri on kergem mõista, kui teame täpselt oma kultuuri ja väärtusi, selle kaudu ka oma riiki, ning ainult nii on meil lihtsam leida ühist keelt teistest riikidest/kultuuridest inimestega ja saame leida väärtusi, mis meid ühendavad. Esiteks toetab see teistest kultuuridest inimeste väärikat kohtlemist. Erinevatest kultuuridest inimeste suhtlemist toetavad üldinimlikud väärtused, nt positiivne suh-

tumine erinevatesse kultuuridesse, ausus, hoolivus, headus, tänulikkus, kohusetunne, teistega arvestamise oskus jne. Ma ise lähtun oma töös sellest, et me kõik oleme selle maa elanikud, tahame me seda või mitte. Kui jumal oleks tahtnud teha maailma, kus elaks ainult üks kultuur, siis ta oleks seda teinud, aga ta ei teinud. Nii on meil mitmekesisus, mida peaksime aktsepteerima.

Teisest küljest, mida rohkem me tuneme teise kultuuri väärtusi, seda kergem meil on selles uues kultuuriruumis või selle kultuurikandjaga. Näiteks, muslimite jaoks on oluline väärtus religioon, samas kui Euroopa kodanik ei pruugi üldse jumalasse uskuda, kuid mõlemad võivad olla kõvad sporditegijad. Kas koos joostes peaksid nad siis religioonist rääkima ja üksteisele tõestama, mis on õige ja mis pole, või pigem vestlema nt spordiüritustest, sporditulemuste saavutamisest?

Erinevatest riikidest noorte puhul on mõnikord lihtsam ühist keelt leida, sest nende jaoks on muutunud tähtsaks nn kaasaegsed väärtused, mis on seotud digipöördega. Nt paljudele noortele on tähtis omada ligipääsu internetile, võimalust suhelda sotsiaalvõrgustikus, omada nutitelefoni jne. Need teemad võiksid siduda erinevatest kultuuridest noori.

Samuti, vaatamata sellele, et me oleme kõik erinevad, on palju asju, mille suhtes on meil sarnased tunded ja emotsioonid. Neid tundeid ja emotsioone võivad soodustada ühtekuuluvustunne, isegi kui me oleme absoluutselt erinevad. Kultuure võib õppida tundma ja peamine, mida tuleb õppida, on austada teisi inimesi. Pole võimalik käia kõikides kohtades maailmas ja õppida igat

aspekti iga kultuuri kohta.

Miks kultuuritundlikkuse teema käsitlemine muutub oluliseks noorsootöö kontekstis. Kultuurilise ja religioosse mitmekesisuse tõttu seisab maailm praegu silmitsi uute väljakutsetega, millest suurimaks on tagada rahu ja eri kultuuriga inimeste koosseksiteerimine. Maailma rahu soodustavaks faktoriks võiksid olla noortepölvkonna ühised väärtused ja nende identiteedi avatus teiste gruppide suhtes. Lisaks kujunevad tihti peamised väärtused ja hoiakud välja noorukieas ning noored on küllaltki tundlikud ühiskonna muutuste suhtes ja sageli kergemini mõjutatavad. [Noorte väärtussüsteem ei kujune iseseisvalt, vaid see kujundatakse tegelikult ühiskonnas, koolis, peres, tänavatel ja igal pool mujal. Noorsootöötaja on selles kontekstis eeskujuks ja keskkonna loojaks.](#)

Noorsootöös on palju võimalusi, kuidas õppida kultuure tundma. Üheks võimaluseks on kindlasti rahvusvaheline noorsootöö, mille tegevustes on võimalik kohtuda erinevast kultuurist inimestega ning õppida suhtlema ja austama teisi kultuure. Rahvusvaheline noorsootöö loob võimalusi nii noortele kui ka noorsootöötajatele, sest arendab professionaalseid pädevusi tegutsemiseks mitmekultuurilises ühiskonnas.

Lõpetuseks tahaksin siinkohal rõhutada, et see teadmine, mida me saame erinevates tegevustes suheldes eri kultuuritaustaga inimestega, ei ole staatiline, universaalne ega anna kõikidele küsimustele vastuseid. Sest kultuuri, nagu ka keele ja inimeste suhteid õpitakse tundma terve elu jooksul.

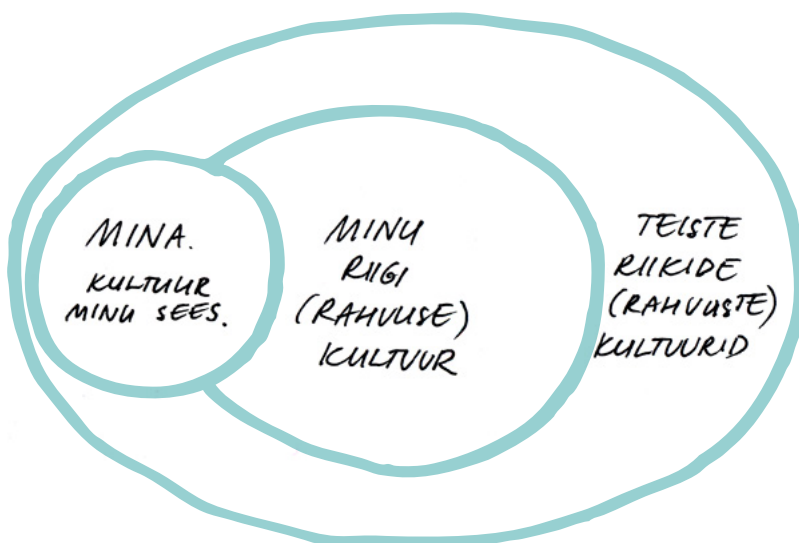
ALLIKAD

Euroopa Liidu Teataja. (2006). *Euroopa Parlamendi ja Nõukogu soovitus võtmepädevuste kohta elukestvas õppes.*

Fisher, C., Lovell, A. (2003). *Business Ethics and Values.* Pearson Education, London.

McEwan, T. (2001). *Managing Values and Beliefs in Organisations.* Prentice Hall.

Sue, S. (2006). *Cultural competence: From philosophy to research and practice.* – Journal of Community and Psychology, 34, 237–245.

Joonis 1. Väärtuste teema on väga oluline kultuuride tundmaõppimisel

Uusi maid ei avastata vana kaardiga...

Maailma mitmekesisus tungib üha enam inimese kõikidesse tegevusvaldkondadesse. Kokkupuuted erinevast kultuuriruumist inimestega annavad uusi kogemusi ning aitavad paremini iseenda olemust mõista. Globaliseerumine mõjutab kõiki valdkondi, ka tänased noored ja seega noorsootöö on üha enam seotud laia maailmaga.

Globaliseeruv keskkonnas muutub üha olulisemaks erinevate kultuuride mõistmine, ühiste teadmiste jagamine, väärtussüsteemide kohandamine. Omavahelises suhtluses kujunevad uued teadmised ja sünergia, mis viivad uutele muutustele. Raud (2013) viidates Habermasile (2001) toob välja, et inimese eluilm ei ole ühe inimese poolt ja tema enda jaoks loodud mõistete süsteem, vaid intersubjektiivne, inimestevahelises suhtluses loodud tähenduslik keskkond. Ta ütleb, et see sisaldab kolme aspekti: kultuuri ehk teadmisi ja mõistestikke, mille alusel suhtlevad inimesed loovad ühised tõlgendused maailmast; ühiskonda ehk legitiimseid norme, mis reguleerivad nende omavahelisi suhteid; isiksust, mis Habermasi mõistes tähistab kõiki neid kompetentse, milleta inimene ei saaks kõnelda, tegutseda ega mõtestamisprotsessides osaleda.

[Kohaliku tasandi noorsootöö aitab noortel mõtestada lahti oma kodukoha maailma, leida enda roll selles. Vanuse kasvades tuleb võimalus olla osaline rahvusvahelises noorsootöös ning tekivad uued mõistmised ja tähendused.](#)

Noorsootöötajad, kes teevad ka rahvusvahelist noorsootööd on mitme tegevustasandi tõmbeväljas – ühelt poolt panustades kohaliku arengusse ja teisalt tundes laiemaid protsesse, globaalseid ja Euroopa arenguprioriteete, püüavad leida parimaid viise nende kahe poole ühendamisel, tegevuste optimeerimisel ja efektiivsuse tagamisel. Noorsootöötaja südames on kohalik heaolu, mille väärtuslikuma osana näeb ta avatud meelega ja ettevõtlikku kogukonna noort, teades, et parimad tulemused on saavutatavad kohaliku ja rahvusvahelise noorsootöö sünergias. Noori rahvusvahelisse noorsootöösse tõmmates ja tegevustes globaalseid prioriteete silmas pidades on tegevustel mõju nii kohaliku elu arengusse kui ka maailma kui terviku muutusesse. Selleks, et selline sünergia leiaks laiemat levikut, on vaja tuua üha rohkem spetsialiste rahvusvahelise töö maailma.

Rahvusvaheline koostöö ei ole pelgalt majanduse võtmesõna, vaid oluline ka töös inimestega. Ewjiki (2010) sõnul peab rahvusvaheline sotsiaaltöö leidma endale parema positsiooni ja olema oluline osa õppekavades. Tema seisukoht on, et sotsiaaltöö tegijaid peab rohkem toetama ja julgustama, et rikastada nende kogemusi laiemate ja sügavamate teadmiste omandamisel ning sotsiaaltöö teenused peaksid olema rohkem avatud kultuuridevaheliseks koostööks organisatsioonide vahel, kaasates erineva kultuuritaustaga sotsiaaltöötajaid ja toeta-

„Inimestevahelistes suhetes ei ole määrav kellegi kultuuriline taust, vaid inimloomus oma heade ja halbade külgedega.”

Kerli Kõiv

Eesti ANK juhatuse esimees, noorsootööasutuste kaudu raskemates oludes noorte jaoks tugimeetmete käivitamise ja rakendamise programmi noorsootöö spetsialist

Stiina Kütt

Eesti ANK rahvusvaheliste suhete juht

des töötajate õppimise teid rahvusvaheliste kogemuste kaudu. Sarnaselt sotsiaaltöötajatega vajavad sama kogemust noorsootöötajad.

2009. aastal Ühendkuningriikides läbi viidud globaalse noorsootöö uurimuse raportis tuuakse välja arendamist nõudvad valdkonnad. Selgus vajadus globaalsele noorsootööle suuremat toetust pakkuva poliitikakeskkonna kujunemise järele ning nenditakse, et globaalne noorsootöö peab olema nähtav ja aktuaalne koolituste ja meediakajastuste, heade praktikate jagamise ja teenuste koordineerimise kaudu. Väljakutsete lahendamiseks tuuakse välja rida soovitusi, muuhulgas globaalse noorsootöö koordineerimine riiklike võtmeorganisatsioonide poolt, ressursside ja ühise arusaamise loomine, ning regionaalsete võrgustike loomine, et toetada globaalse noorsootöö arendamist ja läbiviimist. (Cotton 2009) Need, kes rahvusvahelise noorsootöö sees toimetanud, selle loomisesse ja elluviimisesse magamata öötunde ja nädalavahetusi panustanud, sest igapäevatöö sisse need tunnid alati ei mahu, on kohanud olukordi, kui peab kogukonnas tõestama, et rahvusvahelised projektid ei ole lõbu- või motivatsioonireisid, mida peaks tegema puhkuse arvelt. Ikka ja jälle on ehk pidanud tõestama, et need on intensiivsed õppereisid, mis iga korraga toovad juurde uut vaatenurka kohalikku noorsootöösse ja osalejate isiklikku arengut, mõjutades sellega ka kohalikku elu. Seni kuni Eestis ei ole uuringut, mis töö tulemuse esile tooks, on rahvusvahelise noorsootöö mõju tõenduseks tööandjate tagasiside suurepärasest noortest töötajatest, kelle meel on avatud ja kellel on suurepärase mõistmine maailma mitmekesisusest. Selle tõenduseks on muutused kogukonnas, kus eestvedajad julgevad ellu viia ideid, mida maailmas nähtud, on avatud teiste pakutavale, võetakse kiirelt omaks uued tulijad. Need kõik on pädevused, mida annab rahvusvaheline noorsootöö.

The Institute for the Future (IFTF) raport „Future Work Skills 2020” nimetab

ro võtmeoskust, mida inimesed tuleviku töökohtadel vajavad. Teiste hulgas kuulub nimekirja ja muutub tulevikus eduka töötaja oluliseks tunnuseks ka kultuuride-ülene kompetents ehk oskus edukalt toime tulla ja kohaneda mitmekesisis geograafilises ja kultuurilises kontekstis. Mitmekesisis soodustab ka innovatiivsust, seega koosnevad tuleviku töömeeskonnad vanuselisel, oskustelt, distsipliinidelt, mõtte- ja tööstiilidelt erinevatest inimestest. (Davies, Fidler, Gorbis, 2011). [Noores – kelle igapäeva osaks on võõrkeele kasutamine töös noortekeskuste vabatahtlikega, oma ideele maailmast partneri leidmine ning rahvusvahelises meeskonnas ideede ellu viimine, kelle Facebooki sõbrad tänu arvukatele noorteprojektidele on erinevatest maailmapaikadest – süveneb teadmine, et põnevat elu ei pea minema kuhugi kaugele otsima, vaid see on seal, kus ta ise on, olenemata küla või linna suurusest.](#) Ta teab, et inimestevahelises suhtes ei ole määrav kellegi kultuuriline taust, vaid inimloomus oma heade ja halbade külgedega. Arvame, et varasema rahvusvahelise koostöökogemusega noored on oma edasises elus kiiremad kohanema elu ja tööülesannetega teises kultuurikeskkonnas, samuti tegema avatumalt koostööd oma kodukohas teisest kultuurist inimestega. Noorsootöö valdkond arvatakse olevat rohkem kui teised valdkonnad valmis ka tööks pagulastega. Siin on kindlasti suur roll pikaajalisel tööl mitmekultuurilises keskkonnas. Globaalsel noorsootööl on noorele positiivne mõju – see aitab mõista globaalset kogukonda ja väljakutseid, soodustab kultuurilist teadlikkust ja erinevuste mõistmist ning loob seoseid isikliku, kohaliku ja globaalse mõõtme vahel. Samas on selge, et kultuurilise teadlikkuse suurendamise ja stereotüüpse suhtumise vähendamise kaudu võib globaalne noorsootöö toetada ka kogukonna sidusust – loomaks keskkonda, kus mitmekesisus ning tugevad ja positiivsed sidemed inimeste ja kogukondade vahel on väärtus-

tatud. (Cotton 2009) Vanast tuttavast käitumuslikust rutiinist ja mugavustsoonist välja astumine nõuab esialgu lisatööd ja ressursse, ent tagasi annab enam, kui oskad oodata – võimaldab näha elu avarama pilguga, annab uued vahetud kontaktid ja kogemused ning soodustab paindlikkust ja produktiivsust.

Rahvusvaheline koostöö, sh noorsootöö peab tulema rohkem avalikku sektorisse, eelkõige avatud noortekeskuste kaudu. Avatud noorsootöö põhimõte võimaldab noortele parema ligipääsu pakutavatele võimalustele, noorsootöötajad on noore kõrval nii projekti ettevalmistamisel kui järeltegevustes. Need tegevused on sama olulised pädevuste omandamiseks kui projekti sisuline tegevus ise. [Noortekeskus on asutus, kus algul tavapärasest tegevustest osalev noor hakkab vanuse kasvades otsima uusi väljakutseid rahvusvahelise koostöö kaudu.](#) See võimaldab mitmekesistada ka vanematele noortele suunatud tegevusi. Noortekeskuse noorsootöötajal on võimalus noore arengut pikema aja jooksul jälgides pakkuda uusi sobivaid võimalusi, toetada projektidest saadud ideede elluviimisel. Noortekeskuses ei lõppe noorega koostöö projekti lõppedes või kohaliku kooli lõpetades. Avatud noorsootöö kasutab pakutavaid ressursse kõige efektiivsemal moel, organisatsiooni administratiivkulud on suures osas kaetud teistest allikatest ning projekti vahendid on võimalik suunata noorte õpikogemusse. Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus on suurendamas rahvusvahelise noorsootöö arengut noortekeskustes.

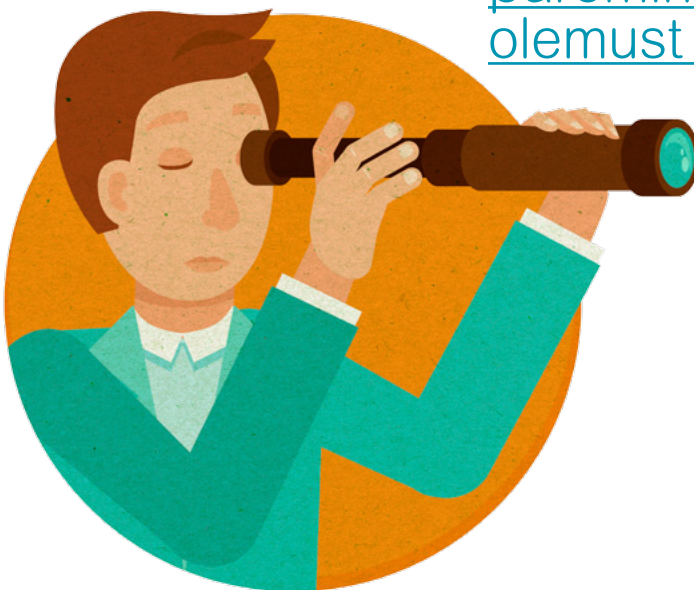
Seni läbi viidud küsitlused on näidanud keskustes pigem tagasihoidlikku panust, mitmes aktiivsemas piirkonnas on tegevuse taga rahvusvahelise noorsootöö fanaatikute roll. Takistustena nähakse teadmiste, oskuste, sh keeleoskuse puudumist, tööaja pingelisust, töötajate vähesust. Mõistes rahvusvahelise noorsootöö olulisust globaalseerivas maailmas, on vaja üha enam luua täiendavaid tegevusi, mis vähendaks seni- seid takistusi ning suurendaks võimaluste

kasutuselevõttu noorte huve silmas pidades.

Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus (Eesti ANK) on noortele ja noorsootöötajatele uusi võimalusi pakkudes alustanud aktiivset rahvusvahelist koostööd Erasmus+ programmis. Hetkel oleme partneriteks mitmes strateegilise koostöö projektis. Projekt „Boost your possibilities: Youth Centres for youth mobility and intercultural learning” seob Eesti, Soome ja Sloveenia suurema ja vähema rahvusvahelise kogemusega noortekeskusi ning noorsootöö uurijaid. Samuti toob see Eesti ANKi tiheda rahvusvahelise noorsootöö temaatika: küsitlused, meetodite kogumise, töövarjuvisiitide võimaluse ja koolitused, et toetada täna rahvusvahelises noorsootöös alustajaid ja koguda tõendusmaterjali rahvusvahelise noorsootöö mõju kohta nii noorele kui laiemale ühiskonnale. Projekti äsja alanud teise aasta jooksul valmib üle-euroopaline uurimus rahvusvahelise noorsootöö mõjust. Projekti „RISE: for common systems for documentation of youth work and non-formal learning” raames arendavad Rootsi, Iirimaa, Rumeenia ja Eesti eksperdid veebipõhist logiraamatut noortekeskuste statistika kogumiseks ja töö dokumenteerimiseks. Projekt „Developing and Communicating the Impact of Youth Work across Europe” algab käesoleval aastal ning keskendub noorsootöö kvaliteedi, noorsootööhariduse ja koolituse ning noorsootöö mõju temaatikale. Samuti oleme alustanud Euroopa vabatahtliku teenistuse koordineerimist Eesti ANK liikmete noortekeskustesse. Esimese lainena saabuvad juba 2016. aasta algul välisvabatahtlikud kuude liikmeskeskusesse, et aidata kaasa rahvusvahelise noorsootöö arendamisele Eesti noortekeskustes ning sallivuse suurenemisele kohalikes kogukondades.

Rahvusvahelise noorsootöö olulist rolli näeb Eesti ANK ka Euroopa Liidu Sotsiaalfondi, Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Eesti Noorsootöö Keskuse toetusel elluvii- dava noorsootööasutuste kaudu raskemates

oludes noorte jaoks tugimeetmete käivitamise ja rakendamise programmis (Noorte tugila), kus tööeluks ettevalmistamisel või enda kutsumuse leidmiseks nähakse ühe valikuna ka rahvusvahelise noorsootöö kogemuse pakkumist noortekeskustes, siin on äärmiselt hea võimalus just lühi- või pikaajaline EVT programm. Rahvusvahelises koostöös arenevad tööeluks äärmiselt vajalikud sotsiaalsed oskused, kogemus töötada rahvusvahelises meeskonnas ja keskkonnas, õppida tundma inimloomuse ja kultuuri mitmekesisust ja sellega arvestamist. Maailma mitmekesisusega kokku puutudes ei olda nii tundlikud muutustele, tuntakse vähem hirmu tundmatu ees, mõistetakse paremini oma kultuuri olemust ja iseennast. Selleks, et täiskasvanuna saavutada oma oskusi rakendades parim tulemus, tuleb mitmekultuurseid pädevusi arendada juba lapse- ja noorukieas. Formaalhariduse kõrval pakub selleks suurepäraseid võimalusi noorsootöö rahvusvahelise koostöö kaudu. Selleks, et uued muutused saaksid toimida, peame omaks võtma ja rakendama uusi meetodeid. Nagu öeldakse, „uusi maid ei avastata vana kaardiga”.

Kokkupuuted erinevast kultuuri-ruumist inimestega annavad uusi kogemusi ning aitavad paremini iseenda olemust mõista.

Sel sügisel võtsin vastu pakkumise, millele poleks end eales varem kujutlenud jaatavalt vastamas. Ehk alustasin tegelemist rahvusvahelise noorsootööga. Olin pakkumise küll vastu võtnud isiklikest eesmärkidest lähtuvalt, kuid erialaselt olin segaduses. Oli niipalju teisigi asju teha, mis tundusid tähtsamad, ja esimesed suhtlused välispartneritega polnud kergemate killast. Kuid püüdes siiski mõtestada rahvusvahelise noorsootöö vajadust, jõudsin arusaamani, et teatud määral on tõesti võimalik kinnises maailmas tegutseda. Soovides aga maailmaga sammu pidada, on vaja kogemusi vahetada. Mul on hea meel, et see artikkel on kirjutatud, kuna saan seda nüüd vajadusel oma töös kasutada, kui pean teistele lahti seletama rahvusvahelise noorsootöö vajalikkust.

Kusjuures üheks võtmeteguriks rahvusvahelise noorsootöö võimalikkuse juures on koostöö – nii oma projektipartnerite, kaastöötajate kui ka teiste valdkonnakaaslastega. Kui mul oli ühel novembrinädalal külas töövari Sloveeniast (projekti „Boost your possibilities” raames), siis saime teda esmalt väga kenasti rakendada noortetoas, sest enam õpid ikka siis, kui ise tegevusi läbi viid, mitte pealt vaadates. Tänu kaastöötajate (sh EVT vabatahtlik) abivalmidusele sain teha ka oma teisi igapäevaseid toimetusi. Lisaks võtsid teisedki asutused (noortekeskused ja kool) lahkelt meid tol nädalal vastu, et külalisele Eesti noorsootööst võimalikult kirevat pilti jagada. Kogemuste vahetamise lõpptulemuseks saime teada, et Sloveenia ja Eesti noorsootöös on rohkem ühist kui erinevusi.

Meie EVT vabatahtlikust on ka väga palju kasu – ta valmistab ette kolmapäe-

vast toidu valmistamist noortetoas, viib läbi prantsuse keele ja grafiti (kahele erinevale vanusegrupile) tunde. Lisaks osaleb kõigis teistes igapäevategevustes noortetoas, foorumetendustes, vaheajategevustes jne. Ta on nagu meie meeskonna täisväärtuslik liige, kuigi on olnud Eestis alles neli kuud.

Samas, eelmisel aastal, kui töötasin veel Viljandis, siis meil ei olnud EVT vabatahtlikku, aga väga toredasti pakkus Tähe Noorteklubi oma vabatahtlikku üheks nädalaks meile külla. Nii saime särtsu juurde ja ei pidanud kohe suurt projekti kirjutama hakkama. Nüüd, osaledes rahvusvahelise koostöö projektis „Boost your possibilities”, tuli see mul uuesti meelde, kui otsisime võimalusi, kuidas väikesed noortekeskused saaksid teha algust rahvusvahelise noorsootööga. Mul on plaanis selgi poolaastal saata meie EVT vabatahtlik üheks nädalaks mõnda teise noortekeskusesse külla, soovitatavalt just väiksemasse. Samuti on plaanis seda suuremalt teha ja kutsuda ka teisi suuremaid noortekeskusi aktsioonist osa võtma. Kuna oleme ametlikud projektipartnerid „Boost your possibilities” projektis, siis Lille Maja noortekeskuse eesmärgiks on korraldada sel poolaastal projekti raames koolitusi noorsootöötajatele ja noortele, et julgetaks rohkem tegeleda rahvusvahelise noorsootööga ning esimest sammu astuda.

Reelika Lodjak
Lille Maja noortekeskus

ALLIKAD

Cotton, N. (2009) Global youth work in the UK: Research report. <http://clients.squareeye.net/uploads/dea/documents/GYW%20Research%20Report%20May09.pdf> (01.01.2016)

Davies, A., Fidler, D., Gorbis, M. (2011) Future work skills 2020. http://cdn.theatlantic.com/static/front/docs/sponsored/phoenix/future_work_skills_2020.pdf (01.01.2016)

Ewijk, H. (2010). Routledge, Taylor & Francis group: London, New York.

Davies, A., Fidler, D., Gorbis, M. (2011) Future work skills 2020. http://cdn.theatlantic.com/static/front/docs/sponsored/phoenix/future_work_skills_2020.pdf (01.01.2016)

Habermas, J. (2001). Avalikkuse struktuurimuutus: Uurimused ühest kodanikuühiskonna kategooriast. Tallinn: Kunst 2001

Raud, R. (2013). Mis on kultuur? Sissejuhatus kultuuri-teooriasse. Eesti Keele Sihtasutus. Tallinna Ülikooli Kirjastus. Tallinn.

KOMMEN- TAAR

Uusi maid ei avasta vana kaardiga

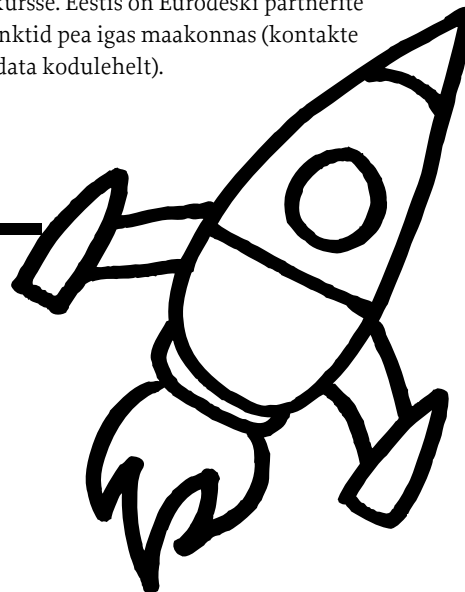
Noorteagentuur on Sihtasutus Archimedes struktuuriüksus, mis tegeleb noorte, noorsootöötajate ja noortevaldkonna arengu toetamisega ning rahvusvahelise koostöö edendamisega. Viiakse ellu mitmeid valdkonda arendavaid programme nagu näiteks:

A) Noortekohtumised, mis toetab Eestis elavate erineva emakeelega noorte siseriiklikke koostööprojekte suurendades seeläbi teineteisemõistmist ja koostööd.

B) EL programm Erasmus+ Euroopa Noored, millega toetatakse kultuuridevahelist dialoogi ja noorte, noorsootöötajate ning noorsootöö arengut rahvusvahelise koostöö kaudu.

C) Noorteagentuur osaleb ka rahvusvahelises **Eurodesk** võrgustikus, mis on loodud tugioorganisatsiooniks Erasmus+ programmile just noorteinfo valdkonnas. Nende koduleheküljelt on võimalik noortel, noorteorganisatsioonidel ja noortega töötajatel leida koolituspakkumisi, stipendiume ja grante ning võistlusi ja konkursse. Eestis on Eurodeski partnerite infopunktid pea igas maakonnas (kontakte saab vaadata kodulehelt).

Mõned näited rahvusvahelise noorsootöö võimalustest, mis on avatud Eesti noortele ja noorsootöötajatele

Anna Lindh Foundation (Anna Lindhi Fond) toetab grantide programmi kaudu innovaatilisi projekte, mis kaasavad tsiviilühiskonna organisatsioone ja võrgustikke Vahemere põhja ja lõuna pool. Nende kodulehelt leiab ka noorsootöös kasutatavaid juhendeid ja materjale, uuringuid ja raporteid.

ERYICA on Euroopa Noorte Informatiooni- ja Nõustamisagentuur, mille eesmärk on arendada koostööd noorteinfo ja teenuste valdkonnas Euroopas ja ka väljaspool. Agentuuri kaudu on võimalik organisatsioonidel saada tuge ja koolitusi, et muuta noorteinfo ja teenuste kvaliteeti veelgi paremaks.

GLEN on Euroopa noortele suunatud maailmahariduslik praktikaprojekt, mille raames lähetatakse vabatahtlikud kolmeks kuuks tööle arenguriikidesse. Tagasi kodumaale tülles jagavad osalejad oma kogemusi ja uusi teadmisi laia maailma kohta fotonäituste, filmide, raamatute, kooliküllastuste ja avalike esinemiste kaudu.

Service Civil International (Rahvusvaheline Tsiviilteenistus) on vabatahtlike organisatsioon, mille eesmärgiks on rahukultuuri levitamine, korraldades rahvusvahelisi vabatahtlike projekte igas vanuses ja erineva taustaga inimestele. Nende partneriks Eestis on MTÜ EstYES.

Asia-Europe Fund (Aasia-Euroopa Fond) pakub võimalust osaleda program-
mides ja võrgustikes, mis aitavad tugevdada Aasia ja Euroopa vahelisi sidemeid.
Näiteks on võimalik liituda klassiruumi võrgustikuga, mis ühendab mõlema
mandri õpilasi ja õpetajaid, või osaleda noortekonverentsil Mongoolias, kus
mängitakse läbi Aasia-Euroopa kohtumise mudelsimulatsioon.

Eesti Ettevõtlike Noorte Koda ehk **JCI** on
rahvusvaheline võrgustik aktiivsetele inimestele.
JCI pakub liikmetele arengukeskkonda juhtimisoskus-
te, sotsiaalse vastutustunde, ettevõtlikkuse ja
rahvusvahelise koostöö arendamiseks, et
innustada noori inimesi looma ühis-
konnas positiivset muutust. JCI
tegutseb täna rohkem kui
100 riigis.

Euroopa Maja on mittetulundus-
ühing, mille eesmärk on tõsta noorte
teadlikkust Euroopa Liidust ja sellega seendu-
vast. Selle saavutamiseks viib MTÜ Euroopa Maja
läbi erinevaid harivaid Euroopa Liidu alaseid projekte,
millest üks suuremaid on Mudel Euroopa Parlament.

MTÜ Mondo on **arengukoostööle, maailmaharidusele ja hu-
manitaarabile** pühendunud sõltumatu Eesti organisatsioon. Nende
missiooniks on toetada haavatavas olukorras olevaid inimesi ja kogu-
kondi enesega toimetulekuks ning tõsta Eesti avalikkuse teadlikkust
maailma probleemidest ja nende võimalikest lahendustest.

European Youth Fund (Euroopa Noorte-
fond) pakub tuge ja grante kohalikele, riiklikele ja
rahvusvahelistele mittetulundusühingutele ja organi-
satsioonidele, kelle väärtused ja eesmärgid on kooskõlas
Euroopa Nõukogu omadega. Grante on võimalik saada
rahvusvahelisteks ja algatustegevusteks, aastaplaanide ja
tegevuskavade loomiseks ning struktuuri- ja administra-
tiivkulude katteks.

**Alliance of European Voluntary Service Orga-
nizations (Euroopa Vabatahtliku Teenistuse Orga-
nisatsioonide Ühendus)** on rahvusvaheline kolmanda
sektori noorteorganisatsioon, mis ühendab kohalikke
noorteorganisatsioone, mis edendavad noorte kaasamist
poliitikasse, rahvusvahelisse haridusse ning väärtustavad
rahu printsiipi vabatahtliku teenistuse abil. Eestist on võrgus-
tiku liikmeks MTÜ EstYES, kelle kaudu on võimalik osaleda
rahvusvahelistes töömalevates ja laagrites ning asuda
vabatahtlikku teenistusse üle maailma.

**Tegusad Eesti Noo-
red** on noorte loodud ja juhi-
tud üle-eestiline organisatsioon,
mille missiooniks on suurendada
Eestimaa noorte ühiskonnateadlikkust
ja omaalgatust nii riigi kui Euroopa tasandil.
Seda missiooni viiakse ellu kolme tegevussuuna
kaudu: noorte omaalgatuslikud ettevõtmised, demo-
kraatiakool ja Euroopa Noorteparlament Eestis.

CISV
Eesti on rah-
vusvaheline rahuhariduslik
organisatsioon, mille eesmärk on ülemaailmse
võrgustiku, erinevate programmide ning projektide kaudu
julgestada meie ühiskonnas elavaid noori astuma samme õig-
lasema ja rahumeelsema maailma suunas. Erinevad
programmid ja laagrid on mõeldud noortele
alates 11. eluaastast.

MultiKulti noorsootöö Kumanovos

Stefan Manevski

programmi koordinaator võimekuse arendamiseks ja teadustegevuseks
Stefan@cid.mk

Kumanovost

Makedoonia ja Eesti ei asetse geograafiliselt küll kuigi lähestikku, kuid neil on siiski üsna palju sarnasusi, nagu riigi suurus (territoorium ja rahvaarv), rikas loodus ja kultuur, lauluhuvilised inimesed ning väga omapärane kohalik köök. Peale selle on nii Eesti kui ka Makedoonia ühiskonnad, kus noored asuvad töö ja parema elukvaliteedi otsinguil elama sageli suurematesse linnadesse või välismaale. Kõige huvitavamad paralleelid on aga seotud mõlemas riigis elavate eri rahvus- või kultuurirühmade ning nende suhetega. Eestit ja Makedooniat iseloomustab ühe enamusgrupi, ühe arvuka vähemuse ja mitme väiksema rühma olemasolu, kes kõik täidavad demograafilise mitmekesisuse seisukohast tähtsat rolli. Mõlemas riigis on kahe suurema rahvus- või keelerühma vahel pinged, ehkki mõlemat keelt kasutatakse isegi ametliku õppekeeleks, samuti kultuuri-, majandus- ja avalikus elus.

Sarnasustel on siiski ka piir ning paraku on rahvustevahelised pinged Makedoonias viinud ühiskonnas tugeva segregatsiooni kujunemiseni ja riiki juhitakse rahvuskvootide süsteemi alusel. 2001. aastal oli makedoonlaste ja albaanlaste vahel Kosovo piiri lähistel lausa relvakokkupõrge, mis sai küll õnneks kiire lahenduse, aga jäi inimeste kollektiivsesse mälu kui tõend kahe

suurema rahvusrühma suhete haprustest. Üks kiiremaid ja nähtavamaid segregatsiooniprotsesse on leidnud aset Kumanovo omavalitsuses. Inimeste kolimist teise kogukonda, et vältida mitmekultuurilist keskkonda, on Makedoonias täheldatud juba viimased kümme aastat. 2001. aasta poliitilise relvakokkupõrke ajal otsustati Kumanovo gümnaasiumisüsteemis makedoonia- ja albaaniakeelsed koolid lõpuks täielikult lahku lüüa. Selle konflikti tõttu pidurdus inimeste haridustee ning rahvustevaheliste ja kultuurierinevustega seotud probleemid muutusid veelgi politiseeritumaks. 15 aastat hiljem iseloomustab Kumanovo kohalikku igapäevaelu koolide jagunemine rahvuste järgi ning ühiskonna rahvuslik segregatsioon, kus lastel ja noortel pole võimalust omavahel kohtuda, rääkimata koostööst. Hoolimata 2001. aastast toimunud väikesest edusammudest tuleb meil jätkuvalt leida lahendus rahvuskesksuse ja -suhetega seotud probleemidele.

Noorsootöö MultiKulti keskses

Eestis on noorsootöö üsna hästi arenenud ja levinud, samas kui Makedoonias on see vaevu olemas. Makedoonias töötati mõned kõige olulisemad noorsootöö käsitlusviisid välja pärast 2001. aastat, et edendada rahvuste koostööd. Algatati ka programme, et kaheks jagunenud kogukonnad taas kokku viia. Üks nendest programmidest, mille raames ka mina töötan, on MultiKulti ja seda juhivad kultuuridevahelise dialoogi keskus. **MultiKulti on noorsootöö võrgustik, mille keskses on noortekeskused, mis on rajatud konfliktijärgsesse rahvuslikult jagunenud Kumanovo linna Makedoonias.** Noortekeskuse peamine eesmärk on panna alus jätkusuutlikule mitmerahvuseline koostööle kultuuridevahelise õppimise ja noorte suhtluse kaudu.

MultiKulti noortekeskuse loomisega 2010. aastal pandi alus neutraalsele platvormile, kus eri rahvustest noored saavad ühistegevusi harrastada. Ühtlasi on noortekeskus teinud noortega koostööd, et toetada nende õigusi ja tagada võimaluste olemasolu segarahvuselistest kogukondadest pärit noortele. Nende võimaluste hulka kuuluvad võimalus teistega suhelda, tutvuda eakaaslastega väljaspool oma rahvusrühma, end vabalt väljendada ning isiklikus ja sotsiaalses plaanis areneda. Noortekeskus annab kogukonna noortele võimaluse osaleda avatud ja hästi korraldatud dialoogis teiste asjaosalistega ning huvipakkuvates

otsustusprotsessides nii kooli kui ka omavalitsuse tasandil. Hea näide sellise dialoogi kohta on MultiKulti noortekeskuse toetatud noortelalgatused, nagu esimese mitmekultuurilise raamatuklubi ja -kogu asutamine, veebiraadio tegemine ning demokraatliku osalusmudeli kehtestamine munitsipalkoolide õpilasnõukogudes.

Varem on MultiKulti noortekeskus pakunud hariduskursuseid, nagu juhtimiskursus, rahusaadikute kursus, väitlusklubi, teatri ja draama kursus, veebiraadio, taaskasutuskunsti kursus, spordi ja välitegevuste kursus. Nii on noortel võimalus koonduda oma huvide järgi ning noorsootöötajate ülesandeks jääb vastutada selle eest, et töötubade ja kokkusaamiste korraldamisel järgitakse kultuuridevahelise noorsootöö põhimõtteid.

Kuidas see toimib?

MultiKulti noortekeskus on katse ühita-da noorsootöö ja vabaõpe lõimitud koolides kasutatavate põhimõtetega, mille eesmärk on edendada rahvustevahelist dialoogi. Selliseid põhimõtteid võib kohata näiteks Iisraelis kooliharidusega tegelevas Juudi-Araabia hariduskeskuses Hand in Hand (Käsikäes) (Center for Jewish 2010). Koolides rakendatakse järgmisi põhimõtteid:

- lõimitud klassiruum (või üks klassiruum);
- kakskeelne lähenemine (tunnis räägitakse ilma tõlketa võrdselt mõlemat keelt);
- mitmekesisuse vastu austuse õpetamine ning võrdselt vastutuse jagamine selle ees, et kõik klassis viibijad mõistaksid üksteist ja saaksid tunnis osaleda;
- laiema kogukonna loomine – koolis toimuv koostöö ja dialoog peaks jõudma ka koolikogukonnast väljapoole.

Makedoonias rakendati neid põhimõtteid esimest korda noorsootöös MultiKulti noortekeskuste kaudu. Need kaasati noortekeskuse töösse peamiselt järgmiste käsitluspõhimõtete alusel:

- Noortekeskus on neutraalne koht, mis paikneb mõlemale kogukonnale ligipääsetavas linnajaos. Noortekeskuses saada olevad plakatid, dokumendid ja muud materjalid on nii makedoonia- kui ka albaaniakeelsed. Isegi keskuse ametlik nimi on kirjutatud kirillitsas ja ladina tähestikus.
- Töötubade ja kokkusaamiste programme viib paralleelselt ellu kaks noorsootöötajat makedoonia ja albaania keeles.

Tõlkimise asemel nad hoopis parafraaseerivad teineteise juttu ja annavad iga kord jutujärge üle võttes lisateavet, et ei tekiks tunnet, nagu üks keel domineeriks teise üle.

- See julgustab noori rääkima endale meelepärasemas keeles ja peale selle saavad nad mõne aja möödudes aru, et noorsootöötajate mõistmiseks tuleb neil üksteist toetada. Nii võtavad kakskeelsed noored enda kanda tõlkija rolli, ent samal ajal õpetavad nad üksteisele oma keelt ja parandavad oma kultuuriteadlikkust.
- Keskuses tehtav noorsootöö peab alati olema seotud segregeeritud koolidega, et ajaloo, keele või ühiskonnateaduse arutelude ühepoolne tõlgendamine ei avaldaks rahvustevahelisele dialoogile halba mõju.

Selleks et saavutada noorsootöös kultuuridevaheline mõistmine, lähtume sageli Gordon Allporti 1954. aastal pakutud nn kontaktiteooriast (Allport *et al.*, 1954), mille rakendamine on olnud Makedoonia puhul väga asjakohane. Hüpoteesi järgi tuleb kultuuridevahelise mõistmise saavutamiseks täita teatud tingimused, näiteks tuua noored neutraalsele territooriumile ja võimaldada neil luua kahe rühma vahel kontakt. See kontakt peab olema pikaajaline ning piisavalt sage ja tähendusrikas. Seetõttu peavad noorsootöötajad tegema üksikasjaliku kava samade rühmadega kohtumiseks ja neile tegevuse leidmiseks. Sarnaselt organisatsiooni Hand in Hand mudeliga peab gruppidel olema neutraalse keskkonna tagamiseks võrdne staatus ja neid tuleb võrdselt kohelda. Sedalaadi noorsootöö eesmärk on luua isikutevahelised suhted. Selle asemel et näha üksteist makedoonlaste või albaanlastena, tunnustavad noored iga inimest eraldi üksikisikuna, kellel on oma identiteet, oskused, teadmised ja roll rühmas. Sel viisil toetab noorsootöö jätkusuutliku kogukonna loomist, mis koosneb erinevatest kodanikest, mitte üksteist eiravatest gruppidest.

Senised tulemused

Noorsootöö on osutunud edukaks tööriistaks rahvuste- ja kultuuridevahelise dialoogi näite loomisel. Kumanovo noortekeskuses on 2010. aastast järgitud noortele mõeldud tegevuste puhul eelkirjeldatud kakskeelsuse põhimõtet ja töötatud eri kogukondadest pärit noortega. Kuna Makedoonias puudub riiklik noortekeskus ja kõik sellised asutused toimivad vabaühendustena, juhivad MultiKulti tööd kultuuridevahelise dialoogi

keskus. Noortele mõeldud tegevuste üks eesmärk on anda neile mitmesuguseid oskusi (kaunid kunstid, sport, kooseluks vajalik suhtlusoskus) ning ühtlasi pakkuda eri noorterühmadele koht, kus kokku saada ja mitmekultuurilises keskkonnas tööd teha. MultiKulti lähenemine seisneb eri gruppidest pärinevate noorte kokkutoomises ja koos ühise eesmärgi nimel töötamises (Unicef 2011). Üks tähtsamaid välisühannus positiivsena märgitud tulemusi on see, et noortele on antud võimalus rääkida üksikisikuna, ilma et neid nähtaks läbi rahvusprisma. Üle poole noortest tõi välja, et see oli nendele oluline õppimiskoht ja nad leidsid endale teistest rahvusrühmadest uusi sõpru. See on peaaegu täielikult segregeeritud ühiskonnas suur samm edasi. Seniajani on MultiKulti noorsootöös osalenud üle 3000 noore ja see on olnud alus noorsootöö dialoogi loomisele kogu riigis. Lisaks osutus kontaktiteooria ja organisatsiooni Hand in Hand koolipõhimõtete rakendamine noorsootöös tõeliseks edulooks ning me jagame seda teadmist õpetajatega, kes on valmis rahvustevahelise dialoogi edendamiseks töötama. Noorsootöö on isegi poliitilisel tasandil mõju avaldanud, kuivõrd nii riiklikul kui ka kohalikul tasandil on loodud just sellistele lähenemistele keskenduv strateegia.

ALLIKAD
Center for Jewish – Arab education in Israel (2010), *The ABCs of our educational model*, saadaval aadressil <https://www.handinhandk12.org/inform/abcs-of-our-educational-model>.

Gordon Willard Allport, Kenneth Clark, Thomas F. Pettigrew (1954). *The Nature of Prejudice*, Cambridge, Mass., Addison-Wesley Pub. Co.

UNICEF (2011), teade saadaval veebilehel http://www.unicef.org/tfyrmacedonia/media_16287.html.

„Selle asemel et näha üksteist makedoonlaste või albaanlastena, tunnustavad noored iga inimest eraldi üksikisikuna, kellel on oma identiteet, oskused, teadmised ja roll rühmas.”

Kumanovo MultiKulti noortekeskus on näide, mis annab meile tegutsemiseks head eeskjuu. Kuus aastat edukat tegutsemist on kiitus eestvedajatele ja ka kogukonna osavõtlikele noortele. Eesti noorsootöös tasub kirjeldatud meetodikat kasutada, sest ka meil on pigem haruldane, et erineva koduse keelega noored omavahel vabal ajal suhtleksid.

Selgelt seob inimesi ühise eesmärgi nimel tegutsemine. Olgu see siis soov osaleda jalgpallivõistlusel või Noortebänd 2016 konkursil. Selliste eesmärkide saavutamise juures on teisejärguline, mis keelt räägitakse, ning olulisem osavus ja tahe olla edukas. Käivitub kambavaim, keelebarjäär kaob entusiastlikult tegutsedes nagu iseenesest.

Noorsootöötaja ülesandeks jääb luua atraktiivne ja usalduslik ruum ning juba mainitud ühine eesmärk. Eraldi väljakutse siinjuures on Y- või Z-generatsiooni kuuluv noor oma nutiseadmeist valutult eraldada.

Multikulti noortekeskuse tegijad on keskendunud vabale eneseväljendusele ja nii isiklikule kui ka ühiskondlikule arengule. Võib olla samade võimaluste puudulikkus panebki noori mujalt väljakutseid otsima? Võimalus arendada väitlemisoskusi või lüüa kaasa internetiraadio tegemistes ei pea jääma kõigest hobiks. Kui juhendajad arvestavad erineva keeleoskusega ja annavad positiivset tagasisidet, muutub grupis toimetamine latusaks. Oskuste kasvades kerkivad ehk ka ambitsioonid teha tulevikuplaane samas valdkonnas.

Eesti noortekeskustes on palju sarnaseid algatusi, kus noored üheskoos tegutsesid ja toimub mitteformaalne õppimine vabas keskkonnas – see on suurepärane. Tihti on aga puudu mainitud *hand-in-hand* praktikast, kus noortega saab tegeleda paralleelselt kaks inimest, et arendada samaaegselt nii ühe kui ka teise keele mõistmist. Aga ka ühest tolerantsest ja vabalt suhtlevast noorsootöötajast piisab selleks, et anda positiivset eeskjuu.

Maria Uuetoa
Kiviõli 1. Keskkooli õpetaja

Noorte lõimumine Eestis

Kats Kivistik
Balti Uuringute Instituudi analüütik

Kõige üldisem järelalus 2015. aasta integratsiooni monitooringust võiks ehk olla, et eestlaste ja teiste rahvuste vaheline lõimimine toimub. Eriti edukad lõimujad on ootuspäraselt kiiremate õppijate ja kohaneajatena noored. Nii on teisest rahvusest noored nt parema keeleoskusega, jälgivad rohkem Eesti meediat ning usaldavad Eesti valitsust ja institutsioone rohkem kui vanemad põlvkonnad. Siiski, noorte edusammude kõrval on lõimumises ka puudujääke. Järgnevalt toon integratsiooni monitooringu aruandele toetudes välja noori puudutavad olulisemad head ja vähem head suundumused.

Esimese positiivse tõigana võib välja tuua juba mainitud teisest rahvusest noorte eesti keele oskuse paranemise. Võrreldes 2011. aastaga on 15–24-aastaste aktiivne keeleoskus tõusnud 47%lt 63%ni. Samas on oluline välja tuua, et monitooringu käigus moodustatud fookusgruppides tuli välja, et eesti keele õppimine gümnaasiumis on noorte jaoks väga keeruline ning keele saab selgeks ainult väga motiveeritud õppija. Eesti keelt eelistatakse õppida mitmerahvuselistes rühmades juba lasteaiast või algkoolist alates. Ka eesti noorte vene keele oskus, mis on küll keskmisest eestlasest oluliselt nõrgem, näitab 2011. aastaga võrreldes teatud paranemist – 15–24-aastaste eestlaste aktiivne vene keele oskus on tõusnud 18%lt 22%ni. Samas, negatiivse asjaoluna võib välja tuua suure erinevuse aktiivses inglise keele oskuses, mis võiks täita ka võimaliku ühenduskeele rolli. Kui eesti noorte seas on keeleoskajaid 84% ja see on 2011. aastaga võrreldes natuke tõusnud, siis teisest rahvusest noorte seas on neid pea poole vähem – 45%, ning see näitaja on viimaste aastate jooksul samal tasemel püsinud. Seega eesti ja vene keele oskuse paranemine võimaldab omavahel suhelda, kuid inglise keele ebavõrdne oskus võib olla teisest rahvusest noortele hilisemas elus takistuseks.

Teise positiivse suundumusena võib märkida ka keeleoskusega seotud meedia tarbimist. Kuigi seos ei ole päris lineaarne, võib öelda, et mida parem on eesti keele oskus, seda paremini ollakse võimelised aru saama eestikeelsest meediast ja seda

rohkem toetatakse info otsimisel eesti meediale. Üldiselt on teisest rahvusest inimeste eesti meedia tarbimine väike, eristuvad just noored, kelle seas on see populaarsem, tõenäoliselt just seetõttu, et kaks kolmandikku noortest peab enda keeleoskust piisavaks, et üldiselt aru saada meedias käsitletavast. Samas peab tõdema, et enamasti on teisest rahvusest noored igasuguse, sh eesti meedia suhtes väga kriitilised. Huvitav on aga see, et teisest rahvusest inimesed peavad sotsiaalmeediat eestlastest olulisemaks infoallikaks – 39% teisest rahvusest ja 31% eestlastest peab seda küllaltki või väga oluliseks infoallikaks. Kui mõelda, et Facebooki, mis on 15–24-aastaste eestlaste seas ülekaalukalt kasutatavaim võrgustik 92%ga, kasutab seda 69% teisest rahvusest noortest, siis on see potentsiaalselt hea platvorm ühendavate tegevuste loomiseks. Kuigi 2015. aasta monitooringu järgi avaldus poliitilise osaluse erinevus just *online*-maailmas kõige selgemini, nt suhtlusvõrgustikus poliitilise sisuga pooldamis- või protestikampaaniaga liitunud eesti noori oli 26% võrreldes teisest rahvusest 6% noortega, on see just keskkond, kus mitmeid keeli ühendades võiks avalduda võimalus nii info jagamiseks kui kontaktide loomiseks erinevate rahvuste vahel.

Kui kõrvale jätta asjaolu, et noorte osalus poliitikas on klassikaliselt madal, siis teisest rahvusest noorte poliitikasse suhtumine väärrib väljatoomist. Esiteks on üllatav, et 15–24-aastaste seas on teisest rahvusest noored isegi natuke agaramad valimistel osalejad kui eestlased. Lisaks usaldavad teisest rahvusest noored poliitilisi institutsioone peaaegu võrdset eestlastega, erinevades oluliselt vanematest vanuserühmadest, kelle usalduse tase institutsioonide vastu on eestlastest madalam. Noorte positiivsemat suhtumist peegeldab ka sarnane usk enda võimesse riigis toimuvat mõjutada, sellesse usub 50% eesti ja 46% teisest rahvusest noortest. Seega noorte suhtumine poliitikas toimuvasse ei sõltu olulisel määral nende rahvusest, loota võib, et selline suundumus praeguste noorte seas jääb püsima, mitte ei kao aja jooksul.

Hariduse kui noorte jaoks ühe olulisema valdkonna kättesaadavuse hinnangud erinevad rahvusesti, kuigi erinevused on aastate jooksul vähenenud. Mõningane vahe esineb hinnangutes kõikide haridusastmete kättesaadavuse kohta, kuid kõige suurem erinevus avaldub kõrghariduse puhul. Kui eesti noortest 41% usub, et kvaliteetne kõrgharidus on kindlasti kättesaadav, ja 23% usub, et see on pigem kättesaadav, siis teisest rahvusest noorte seas on need numbrid oluliselt madalamad – vastavalt 17% ja 38%. Seega võib öelda, et teisest rahvusest noored tajuvad kõrghariduse omandamise võimalusi eestlastest halvematena. Üks oluline põhjus on kindlasti asjaolu, et eesti keele oskus või selle puudumine mõjutab kõrgkooli minekut ja erialavalikut. Sarnast vertikaalse edasiliikumise piiratud võib täheldada ka edasises tööle siirdumises. Tööjõu-uuringu andmete järgi on teisest rahvusest hea eesti keele oskusega ja kõrgharidusega Eesti kodanikul tunduvalt vähem tõenäoline saada juhiks või tipp-spetsialistiks – kui kõrgharidusega eestlastest on sellisel töökohal ligi 70%, siis teisest rahvusest ei ole sarnasel kohal isegi pooled. Teisest rahvusest tööelu edenemise keerukusele võrreldes eestlastega on juba viidatud kui varjatud klaaslae efektile.

Ka tööturu olukorda laiemalt vaadates paistab silma, et isegi kui kakskeelsust ehk vene ja eesti keele oskamist peetakse teisest rahvusest noorte konkurentsieeliseks, siis üldised majandusnäitajad räägivad siiski teisest rahvusest inimeste nõrgemast positsioonist tööturul. Teisest rahvusest elanike seas on tööpuudus pidevalt eestlastest suurem ning majanduskriisist toibumine ja töö leidmine on teisest rahvusest inimestel keerulisem. Majanduskriisi tagajärjel suurenenud töötus on eriti valusalt tabanud just teisest rahvusest noori. Kui 2007. aastal oli tööjõu-uuringute andmetel 15–24-aastaste noorte eestlaste tööpuudus 8,7% ja teisest rahvusest noorte tööpuudus 13,5%, siis 2014. aastal olid vastavad näitajad 12,9% ja 20,7%. Võimalik, et üheks objektiivseks seletuseks siinkohal on juba varem välja toodud teisest rahvusest noorte nõrgem

inglise keele oskus, mis ei sobi kokku tööturul üha olulisemaks muutuva inglise keele valdamise nõudega.

Võrreldes 2008. aastaga on vähenenud tööalase diskrimineerimisega kokku puutunud inimeste osakaal, 2008. aastal oli sellega kokku puutunud 37%, 2015. aastal vaid 12% teisest rahvusest elanikest. Vaatamata otsese diskrimineerimise tajumise vähenemisele, ei aduta oma võimalusi tööturul võrdsetena. Tööjõu-uuringute andmetega kinnitatud olukord, kus eestlastel on parem võimalus saada kõrgele töökohale, aitab kindlasti kaasa subjektiivse ebavõrdsuse tunde tekkimisele. Noorte usk töökoha leidmisse rahvuse lõikes ei erine, kuid töötasu õiglaseks pidajaid on teisest rahvusest noorte seas vähem, 66% eesti ja 46% teisest rahvusest noori peab oma töötasu õiglaseks. Kuigi töökaotuse oht on keskmiselt üsna madal, siis just kõrgharidusega töötajad erinevad rahvuse lõikes oluliselt – 57% eestlastest ja 27% teisest rahvusest töötajatest on oma töökohas täiesti kindlad. Üldiselt on teisest rahvusest inimeste rahulolu ja kindlus oma tööga eestlastest madalam.

2015. aasta integratsiooni monitooringu aruandes on mõõdetud riigiidentiteeti nii, et eestlaste puhul on mõõdetud seda teisest rahvusest inimeste kaasamisvalmiduse näol ning teisest rahvusest inimeste puhul on seda mõõdetud Eesti riiki kuuluvuse tunde näol. Tuleb tõdeda, et noorte riigiidentiteet on vanematest keskmiselt nõrgem, teiste rahvuste puhul on tugev riigiidentiteet ligi kolmandikul noortest, ja oluliselt rohkem, 55% tugeva identiteediga inimesi on just kõige vanemate, üle 60-aastaste seas. Seejuures on tugev riigiidentiteet kõige levinum mujal Eestis ning kõige madalam Ida-Virumaal elavate teiste rahvuste esindajate seas. Kui keskmiselt on tugeva riigiidentiteediga eestlasi 19%, siis noortest on tugeva kaasamisvalmidusega 13%, kuid valmidus sõltub oluliselt piirkonnast, nii on Tallinna eestlastest 35% ja Ida-Virumaa eestlastest vaid 3% tugeva identiteediga. [Eestlaste kaasamisvalmidus on mõnevõrra madalam teiste rahvuste kuuluvus- ja lõimumisvalmidusest ja selle arendamisele peaks tähelepa-](#)

[nu pöörama ka vaatamata sellele, et kodakondsuse andmise nõuete osas ollakse oluliselt leebemad kui aastaid tagasi.](#)

Viimaks tahaksin rõhutada seda, et lõimumisest ja rahvussuhetest rääkides tuleb alati silmas pidada regioonide vahelisi erinevusi. Ida-Virumaal, Tallinnas ja mujal Eestis varieerub oluliselt olukord struktuursetelt näitajatelt, näiteks kodakondsuse omamisest ja tööpuudusest hoiakute ja omavahelise suhtlemiseni. Nt Ida-Virumaal on rahvuste vahelisi kontakte vähe eestlaste vähesuse tõttu ja väiksemates Eesti linnades on neid vähe teisest rahvusest inimeste puudumise tõttu, samas Tallinn ja teised suuremad linnad võimaldavad rohkem omavahelist suhtlemist. Eestlased oskavad vene keelt paremini Tallinnas, kus selle järele on nõudlus suurem, Ida-Virumaal elades on eesti keelt selgeks saada keeruline, sest puudub keele praktilise kasutamise võimalus. Tegevuste planeerimisel tasub alati läbi mõelda täpsem rahvuste vaheline kontekst.

Kokkuvõttes, kuigi lõimumise näitajad liiguvad õiges suunas ning eestlaste ja teiste rahvuste vahelised erinevused vähenevad, on teatud murekohti, mis vajavad rohkem tähelepanu. Esiteks peaks eesti keele oskusega paralleelselt toetama kindlasti sarnast meediatarbimist ning teisest rahvusest noorte inglise keele oskuse paranemist. Teiseks tuleb suurendada rahvuste vaheliste kontaktide kaudu teisest rahvusest noorte usku enda võimetesse ja soovi omandada kõrgharidust ning tegutseda tööturul optimismi vähendava (ka informaalne) ebavõrdsuse kaotamiseks. Kolmandaks võiks aidata erinevate tegevustega kaasa noorte riigiidentiteedi tugevnemisele ning eelkõige eestlaste kaasamissoovi suurendamisele. Üldiselt on erinevast rahvusest noorte seas lõimumine ja sarnasused nt meedia tarbimises ja poliitikas osalemises märgatavamad kui vanemate inimeste seas, neile suunatud tegevuste puhul tuleks silmas pidada, et noorte optimism ei muutuks kiiresti pettumuseks.

Uudsed võimalused lõimumiseks

MTÜ Lasnaidee on ühendusena tegeutsenud peaaegu poolteist aastat. Meie peamine soov on lasnamäelastena Lasnamäe elukeskkonda väärtustada sellisena, nagu see on, ning seejuures aidata kaasa selle arengule. Kuna Lasnamäel elab eestlasi vaid 26,8%, (Tallinn arvudes 2015) siis kõikide oma tegemiste juures arvestame sellega, et nii info kui ka meie tegevused peavad olema kättesaadavad nii vene kui ka eesti keeles.

Nõukogude ajal elanute seas on levinud mentaliteet, et inimene on ise suure süsteemi väike mutriku, samas praegustel noortel, kes ei ole Nõukogude ajal elanud, on taoline ellusuhtumine vähem levinud. Seetõttu ongi oluline pöörata tähelepanu kõikidele noortele, olenemata nende emakeelest, et toetada nende ühiskonda panustamise soovi, aga ka huvi ümberringi toimuva vastu. NSVL-aegse kogemuse puudumise tõttu on noori kergem kaasata ning anda mõista, et on võimalik ise midagi ära teha. Toon siinkohal välja kaks võimalust.

Lasnaidee ühenduse peamiseks sihtgrupiks on Lasnamäel elavad noored, kellel on potentsiaali kodukoha jaoks midagi olulist ära teha. Augustis korraldame teist korda LasnaKino kultuurisündmust, mille ajal näitame viiel öhtul avaõhukino ja veame avalikku arutelu filmiga seostuval, ühiskondlikult aktuaalsel teemal. Filmikunsti vahendusel loome lasnamäelaste

ja mujalt tulnute vahel avatud suhtlusplatvormi ning anname seega võimaluse erinevate rahvuste lõimumiseks. Ürituse esmane sihtrühm on venekeelt kõnelevad noored (15–35 a), kelle kodanikuaktiivsus ning teadlikkus Eesti filmikunstist on pigem madal, kuid kes on samas uuele infole ja teadmistele vastuvõtlikud. Eesti Noorteühenduste Liit (Noorte kaasamise ja osaluse käsiraamat 2012) toob välja, et üks olulisi noorte osalusmotivatsioone on sotsiaalne (emotsionaalne) kasu – noored ootavad huvitavaid kogemusi, ühiskondlikku staatust, tunnustust ja mingisse rühma kuulumist. Panustamegi just sellele motivatsioonile. Kino on noorte jaoks väga atraktiivne vaba aja veetmise viis. Seepärast usume, et meil õnnestub meelitada ligi ka madala kodanikuaktiivsusega noori ja motiveerida neid aktiivselt aruteludes arvamust avaldama, diskussioonis osalema ja teistega suhtlema.

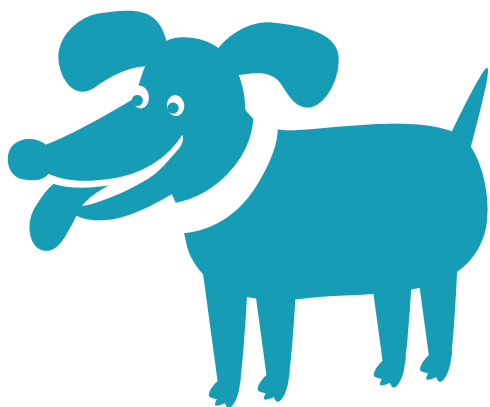
Artiklis toodi välja, et kontaktide loomine erinevate rahvuste vahel on raskendatud, kui puudub ühine keel, mida rääkida. Eesti keele oskus teist keelt emakeelena kõnelejatel on paranenud, aga ka vastupidi, vene keele oskus eesti keelt kõnelevate inimeste seas on suurenenud. On selge, et selleks, et omavahel suhelda, on vaja ühist arusaama. Keeleõppe võimalusi on mitmeid, kuid tahaksin siinkohal tuua välja ühe, kus nii mina kui ka Lasnaidee teised liikmed käivad keelt praktiseerimas. Ühes Tallinna vanalinna kohvikus on võimalik kord nädalas kokku saada, et erinevatel teemadel vestelda. Ainus ühine joon neil inimestel on soov õppida. Õppida teist

keelt, kultuuri, aga ka ühiskonda laiemalt. Keelegrupis on koos väga erinevad inimesed, kes muul juhul tänaval niisama tutvust ei alustaks. Kohal käivad nii eesti, vene kui ka muude emakeeltega inimesed, kes on motiveeritud keelt selgeks õppima. Eelmisel aastal saavutas keelegrupp kaks suurt läbimurret. Esiteks, üritus hakkas toimuma regulaarselt ka Tartus, ning teiseks, keelegrupi kohta avaldati vene meedias artikkel. See oli märkimisväärne saavutus. Kui enne oli raske leida gruppi vene keelt kõnelevaid inimesi, siis nüüd on huvi kasvanud nii suureks, et tekkis vajadus palju suurema ruumi järele ja ka eesti keelt kõnelevaid inimesi oleks rohkem vaja. On loodud suhtlemisplatvorm inimeste vahele, kes muidu ei oleks kunagi kohtunud ega vestelnud. Seega, kellel huvi õppida keelt korra nädalas mitteformaalses meeldivas keskkonnas, kutsun teid esmaspäevati kell 18.30 kultuuriklubisse Kelm (Vene 33).

Mul on hea meel, et uuringu tulemused tõid välja, et lõimumine eesti ja teisest rahvusest noorte vahel on paranenud. Lasnaidee ühenduse ülesanne ongi tuua Lasnamäel elavad inimesed, eelkõige noored, kokku, et koos kodukohas teha olulisi muudatusi, sest muutused on meie endi kättes ja siinkohal on oluline ühine keel, mida me mõlemad mõistame.

ALLIKAD
Tallinna Linnavalitsus (2015). *Tallinnas arvudes (2015)*. <http://www.tallinn.ee/est/Tallinn-arvudes-2015-2>
Eesti Noorteühenduste Liit (2012) *Noorte kaasamine ja osalus maakonnas, linnas ja vallas* <http://www.enl.ee/> (26.01.2016) UserFiles/Osaluskogude%20käsiraamat_2012.pdf

Maarika Masikas
sotsiaaltöötaja, MTÜ Lasnaidee aktivist

**KOMMEN-
TAAR**

Noorte lõimumine Eestis

Rahastusprogramm „Noortekohtumised” ühiskonna lõimijana

2015. aasta oli SA Archimedes Noorteagentuuris unikaalne, sest Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Eesti Noorsootöö Keskuse toel käivitati uus projektirahastuse toetusprogramm „Noortekohtumised”, mille eesmärk on toetada just erikeelsete noorte omavahelisi koostööprojekte Eestis. Kui rahvusvaheliste koostööprojektide läbiviimiseks on kohalikel noortel olnud võimalusi juba ligi kakskümmend aastat, on kohalike noorte üle-eestilisi koostöösuhteid toetav algatus päris uudne võimalus.

Kui Kats Kivistiku artikkel annab hea ülevaate 2015. aasta integratsiooni monitooringu olulisematest tulemustest, võiks sellesse ritta lisada ühe olulise tulemuse veel – nimelt on monitooringu järgi venekeelsete Eesti noorte seas ainult ligi veerandi jagu neid, kellel on koostööpartnerite seas eestlasi. Kui koostöö ja ühiste eesmärkide nimel pingutamine on enamasti tegevus, mis loob „meie”-tunnet ja positiivseid kontakte, ei ole noortel selliseid võimalusi seni just palju olnud.

„Noortekohtumiste” eesmärk on ühistegevuste kaudu toetada noorte omavahelist suhtlemist ja paremat teineteisemõistmist. Lisaks on ka eelmises artiklis välja toodud, et noorte hoiak võimalustesse ühiskonnas toimuvat mõjutada, on märksa positiivsem kui täiskasvanutel. Ühest küljest on „Noortekohtumised” koostöine õppimiskogemus, sest teema ja sellele lähenemise nurga valivad noored ise ning viivad täiskasvanute (õpetajad, noortejuhid) toel ja suunamisel ellu. Teisest küljest on „Noortekohtumised” võimalus harjutada aktiivseks kogukonnanaliikmeks ja kodanikuks olemist, sest projektiformaat annab võimaluse panna nendesse valdkondadesse, kus noored enda ümber ise vajakajäämisi näevad. Populaarsete projektiteemade seas on seni olnud näiteks tervislik eluviis ja sport, sest noored reageerivad meelsasti sellele, millist vajadust enda ümber tunnetavad. Näiteks viidi Narva-Jõesuus novembris läbi interne-

tisõltuvuse teemaline noortekohtumine, mille tulemusena korraldati koolis hiljem jätkutegevusena nutiseadmevaba nädal. Käesoleva aasta juunis viiakse aga Jõhvis läbi juba teine noortekohtumiste raames tehtud koolikiusamise teemaline projekt, kus Jõhvi põhikooli noorte põhieesmärk on tõsta nii endis kui oma eakaaslastes julgust, et kiusatavate kaitseks rohkem välja astuda.

Tänaseks, mil pilootaasta taotlusvoorud on läbi ja 2016. aasta esimene taotlustähtaeg kohe ukse ees, on toimunud juba nelikümmend neli erinevat noortekohtumist Eesti eri paigus Peipsi järve äärest saarteni. Eriti populaarne noortekohtumiste toimumiskoht ongi Ida-Virumaa. Ühest küljest sarnastel põhjustel, nagu eelpool artiklis esile toodud – sest Ida-Virumaal on võrreldes teiste Eesti regioonidega väiksemad võimalused keelt praktiseerida ning sealsed noored koos juhendajatega kasutavad keelepraktika võimalust aktiivselt ära. Teisalt on aga „Ida-Võlumaal” väga põnev sihtkoht ka mujalt Eestist pärit noortele. Näiteks olin oktoobris tunnistajaks noortekohtumisele Narvas, kus Hiiumaa Pühalepa valla noored ja noortejuhid vaimustunult ringi kõndisid ja piirilinna mastaapidest ja ilust suures vaimustuses olid. Koostööprojektide boonused ongi eripalgelise Eestimaa avastamine. Näiteks olid Kohtla-Järve noored Rõuges positiivselt üllatunud sellest, kui turvaline ja vaikne oli öhtul hilja õues ringi käia.

Üks noortekohtumine võib kesta 3–6 päeva, kuid keskmine kohtumise pikkus 2015. aasta taotlejate seas oli neli ja pool päeva. Noortekohtumiste tegijad on projektide elluviimise järel esile toonud kaht peamist kogemust: noorte suhtlemisjulgust ja kontaktide kvaliteeti. Noortekohtumine võimaldab praktiseerida mõlemat, eesti ja vene keelt, võttes aeg-ajalt appi nii kehakeele kui vajadusel ka teised võõrkeeled. Senistes projektaruannetes ongi välja toodud just seda, kuidas projektikohtumiste esimese päevade arglikkuse möödudes kõik osalejad julgevad eesti (ja miks mitte ka natuke vene) keelt rääkida ning suhtlevad omavahel innukalt ja rõõmsalt. Pea kõigis aruannetes on rõhutatud sooje ja siiraid sõprussuhteid, mis kohtumi-

se vältel tekkisid, ning seda, kuidas teineteisest lahkutakse tihti pisarates. Noored jätkavad enamasti suhtlemist suhtlusvõrgustikes ja kavandavad koostööks uusi projekte. Samas sõlmitakse ka tõsisemaid perekondlikke sõprussidemeid – näiteks sündis Vastseliina ja Narva keeleõppe projektist kahe tüdruku vahel sedavõrd suur sõprus, et Vastseliina neiu sõitis koolivaheajal oma uue sõbra juurde juba perekülalisena.

Eeltoodud näited on olulised mitmel põhjusel. Esiteks – on ka lõimumismonitooringule viitavas artiklis välja toodud, et venekeelsete noorte oluline eeldus kaasa löömiseks eesti ühiskonnas (sh hariduses) on keelepraktika. Seda on rõhutanud mitmed viimastel aastal Tallinna ja Tartu Ülikoolis kaitstud doktoriväitekirjad (Lindemann 2013, Soll 2015). Keele praktiseerimise julgus võimaldab noortel enesekindlamalt osaleda nii siinses keeleruumis, astuda hiljem riigikeelses ülikooli kui osaleda seejärel täiel määral ka eestikeelsel tööturul. Lisaks keelepraktikale on positiivsed kontaktid erinevate rahvuste esindajate vahel põhiline eeldus selleks, et suhted ühiskonnas on sallivad ja sõbralikud (vt Schulze 2011). Projektitoetusrahastuse programm „Noortekohtumised” alustab teist tegevusaastat, mille järel ilmub koostöös Tallinna Ülikooliga läbiviidav põhjalik uuring, mis vaatleb noortekohtumiste mõju noorte lõimumisele lähemalt. Senise kogemuse põhjal võib aga öelda, et kohtumised on tänaseks andnud juba korraliku panuse noorte kontaktide ja teineteisemõistmise suurendamisse ning koostöö soodustamisse.

Noortekohtumistest saab lähemalt uurida SA Archimedese Noorteagentuuri kodulehelt www.noored.ee.

Triin Ulla

„Noortekohtumised” projektijuht

ALLIKAD

Lindemann, K. (2013). *Structural Integration of Young Russian-speakers in Post-Soviet Contexts: Educational Attainment and Transition to the Labour Market*. Tallinna Ülikool. Doktoriväitekirj.

Schulze, J. (2011). *The Russian Second Generation in Tallinn and Kohtla-Järve. The TIES Study in Estonia*. Amsterdam University Press

Soll, M. (2015). *The Ethnic Identity of Russian-speaking Students in Estonia in the Context of Educational Change*. Tartu Ülikool. Doktoriväitekirj.

Noorte lõimumine Eestis

KOMMEN-
TAAR

„Jumalaga,“ ütles rebane.
„Siin on minu saladus. See on väga
lihtne: ainult südamega näed hästi.
Kõige tähtsam on silmale nähtamatu.“

Antoine de Saint-Exupéry „Väike prints“

Kuidas kõnelda kõ- neldamatust

Olen seoses oma tööga, aga ka lihtsalt inimlikust uudishimust vestelnud väga erineva maailmavaatega inimestega. Nende hulgas on kristlike konfessioonide esindajaid, islamiusulisi, juute, maausulisi, krišnainiite, agnostikuid ja ateiste, materialiste ja esoteerikuid, on ka palju neid, kes ei oska ennast maailmavaateliselt määratleda. Iga kohatud inimene ja iga räägitud lugu on teinud mind kogemuse võrra rikkamaks ning jätnud oma jälje minu enda maailma mõtestamise ja inimeste mõistmise viisidesse.

Alljärgnevalt kirjutan kõigepealt sellest, mida näitavad uuringud noorte hoiakutest seoses usulistest tõekspidamistest rääkimisega. Seejärel tutvustan mõningaid põhimõtteid, mida usulistest tõekspidamisest

rääkimisel järgida.

2008. ja 2012. aastal viidi 14–17aastaste koolinoorte seas läbi rahvusvaheline uuring REDCo¹ maailmavaatelisse mitmekesisusse suhtumisest (Bertram-Troost *et al.*, 2014; Schihalejev, 2012, 2009, 2008). Selles uuringus osalesid lisaks Eestile Hispaania, Hollandi, Lõuna-Aafrika Vabariigi, Mehhiko, Norra, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa, Soome, Suurbritannia ja Venemaa noored. Eesti noored eristusid oluliselt (üle 20%) teiste maade noortest päris mitmes küsimuses. Kuigi Eesti noored olid usuliselt sama leiuga kui rootslased, sarnanesid nad paljudes küsimustes Venemaa koolinoortega ning eristusid teiste maade noortest. Toon allpool võrdlused just nende kahe riigiga, et mitte pilti liiga kirjuks ajada.

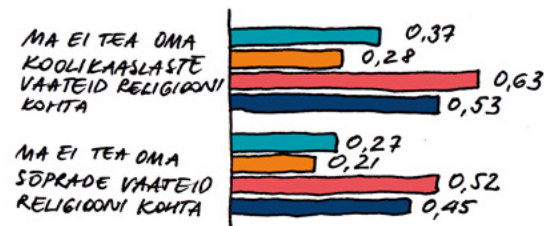
Õhuke usuline kirjaoskus

Mitme vastusest jäi silma, et umbes pooled Eestist pärit noored tunnistavad, et neil puudub ligipääs usulisele haridusele – koolis ei pöörata sellele suuremat tähelepanu ning seda tehakse veelgi vähem teistes keskkon-

Olga Schihalejev

Tartu Ülikooli religioonipedagoogika dotsent

Joonis 1. Nõus või täiesti nõus väidetega religiooniteadmiste kohta

¹ REDCo on akronüüm uuringu ingliskeelsest nimetusest „Religioonihariduses. Panus dialoogiks või konfliktifaktor?“

dades. Enamuses maades tegeleb usulise hariduse andmisega kool või saavad lapsed ja noored õpetust vähemalt ühe usulise traditsiooni kohta kodu või koguduse kontekstis. (Joonis 1)

Teadmatus kaaslaste vaadete kohta

Samuti eristusid Eesti noored selle poolest, et nad ei tea üldiselt religioonide kohta ega tea ka oma sõprade ja koolikaaslaste vaateid religioonile. Ka siin sarnaneti pigem Venemaa noortega. (Joonis 2)

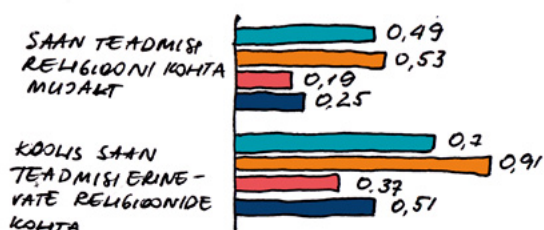
Religiooni avaldumine kui ohuallikas

Ilmselt üks põhjuseid, miks religioonist ei räägita ka oma sõpradega, peitub religiooni kohta käivates hoiakutes. Nii pidasid Eesti noored religiooni asjaks, mida tasub hoida pigem eraasjana ning millel ühiskondlikus plaanis pole suurt rolli (selles küsimuses olid Venemaa noored veelgi radikaalsemad), usklikke inimesi respektseeriti vähem kui seda tegid eakaaslased teistes riikides ning samas peeti enam tõenäoliseks, et usuliste vaadete tõttu võib saada koolis teiste pilkealuseks². (Joonis 3)

Sellest uuringust rullub lahti oluline probleemide ring, mis on seotud maailmavaatelistest tõekspidamistest rääkimisega. Igal teemal mõistliku suhtumise aluseks on haritus antud küsimuses, eeldamine, et ühel või teisel teemal on mõttekas ja võimalik kõnelda, et üksteist tahetakse kuulata ja mõista ning et seda on turvaline teha.

Olla või mitte olla, rääkida või mitte?

Nendele tulemustel mõeldes võiks teha järelduse, et ehk ei olegi maailmavaatelistest tõekspidamistest rääkimine Eesti kontekstis kõige parem mõte – enamuse noorte jaoks (vähemalt pealtnäha) ei ole usk just kõige huvitavam teema ja neile, kelle jaoks on see oluline, varitseb oht saada seeläbi teiste silmis naeruväärseks. Siiski, olles ise olnud mitme sellise vestluse juures – osalise, algataja või ka uurijana, võin öelda, et see pole mitte ainult vajalik ja võimalik, vaid väga tänuväärne kogemus kõigile osalejatele.

Joonis 2. Nõus või täiesti nõus väidetega sõprade ja koolikaaslaste kohta

Oma tõekspidamistest kõnelemine on lahutamatu osa demokraatlikust kultuurist. Demokraatia ei ole võimalik ega vajalik erinevuste olemasoluta – sealhulgas maailmavaatelistel erinevusteta. Teisalt on taoline kõnelemine oluline ka isiklikus plaanis, et inimene saaks avalikus ruumis osaleda salgamata või varjamata enda jaoks olulist aspekti. Lisaks on erinevate maade kogemus näidanud, et kui inimesed saavad oma usust avalikus ruumis vabalt kõnelda ning nendega arvestatakse, hoiab see ära radikaliseerumise paremini kui sulgumine kinnistesse gruppidesse. (McCauley, Mosalenko, 2009)

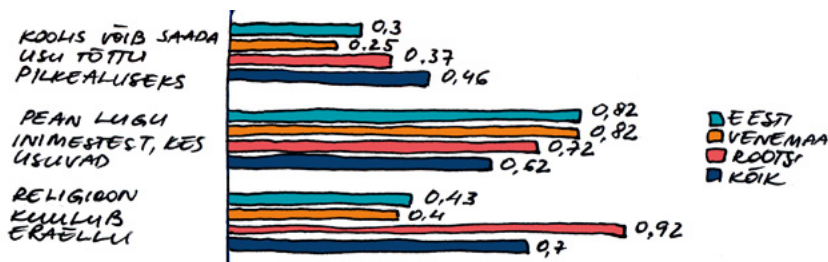
Usaldus kui aluspõhi

Kui aga usulistest tõekspidamistest rääkimine on oluline nii üksikinimese kui ka ühiskonna jaoks tervikuna, kuidas seda siis teha? Kuidas käsitleda teemasid, mis on samal ajal nii tundlikud kui ka vastuolulised, nagu maailmavaatelistel küsimustel tihti on? Maailmavaatelistest tõekspidamistest rääkimisel on esmatähtis luua atmosfäär, kus põhimõttelisi maailmavaatelisti erinevusi ei peeta üksnes aktsepteeritavaks, vaid isegi põnevaks ja rikastavaks. Juba mainitud REDCo uuringu üks tulemusi oli, et noored inimesed tahavad oma tõekspidamistest rääkida, kuid seda ainult keskkonnas, mida nad tajuvad enda jaoks turvalisena, kus on paika pandud selged reeglid, kuidas seda teha; kus (eriti) vestluse juht näitab üles huvi ja avatust endast erineva vaate suhtes; keskkonnas, kus valitseb turvatunne ja vastastikune usaldus (Jackson, 2014).

Ning nüüd mõned konkreetsed meetodilised nõuanded maailmavaatelist dialoogi juhtimiseks.

Alustage individuaalsest ülesandest

Isiklikest teemadest rääkimise eel peaks olema hetk, kus igaüks saab mõelda üksinda oma eelistustest. Andke kõigepealt võimalus igal inimesel midagi teha, otsustada, kirjutada, joonistada – ning alles seejärel jätkake paarides või väikerühmades.

Joonis 3. Nõus või täiesti nõus väidetega religiooni avaldumise kohta

Pange inimesed ennast liigutama

Maailmavaatelistel küsimustel on tihti nii abstraktsed ja kompleksed, et on keeruline leida pidepunkti, kust alustada. Käte või jalgade liigutamine paneb sageli liikuma ka mõtte ja keele. Kui alustada üpris konkreetsest tegevusest, näiteks lipikutele kirjutatud sõnade või tsitaatide grupeerimisest, on kergem liikuda keerulisemate, abstraktsemate ja ka tundlikumate teemade juurde. Samuti võivad ruumi erinevad nurgad märgistada erinevaid seisukohti ning oma „seismise koha“ valik näitab osalejate „seisukohta“.

Kasutage pilte

Selles osas on siin palju õppida religioonidelt – keerulistest asjadest räägitakse tihti pigem vihjamisi – mõistulugudes, sümbolites, piltides, tegevustes. Kasutage mõtete ja loovuse käimalükkajana pilte, olgu selleks väljalõiked ajakirjadest, memoriini või Aliase kaardid, fotod või postkaardid või ka ruumilised esemed.

Järjestage

Andke noortele erinevaid väiteid ning paluge need kolmestest gruppides järjestada nende väidetega nõustumise või olulisuse määra järgi. Üsna levinud viis on sellise harjutuse puhul anda 9 väidet, mis tuleb paigutada teemandikujulisele alusele nii, et kõige tipus on üks olulisim, teised reas kaks väga olulist, kolmandas reas kolm olulist, neljandas kaks vähem olulist ja viimases üks kõige vähem oluline sõna või väide, mis arutletava teemaga haakub. Teise variandina kasutatakse püramiidikujulist alust, kus igas reas on ühe võrra rohkem ühikuid, tavaliselt neli või viis rida. Oluline on see, et paigutamisel põhjendataks oma otsuseid.

Pimehääletus

Paluge osalejatel sulgeda silmad ning seejärel anda käega märku, kas nad nõustuvad teie öeldud väitega. Kasutage seda rühmades, kus on kas väga domineerivad arvad või väga tugev kambavaim, et saada isikli-

² Kahe viimase väite osas eristus Eesti kõigest teistest riikidest.

kumat laadi vastuseid ja ärgitada arvamuste paljusust.

Eelistage täpseid juhiseid

Ei tasu ütelda: „Arutage, mis te sellest asjast arvate”. Maailmavaatelised küsimused on ise juba piisavalt kompleksed, seetõttu peaksid olema tööülesanded pigem konkreetsed ja selge tulemusega. Jagage gruppidele seitsme inimese pildid ning paluge valida kaks, kellega neist nad tahavad kohtuda. Kirjutage mõlemale kutsutule kolm küsimust, mida te neile kõige rohkem tahaksite esitada.

Andke võimalus kõrvale hiilida

Igal osalejal peab olema võimalus oma piiride seadmiseks, millest ta tahab kõnelda ja millest mitte, eriti maailmavaatelistes küsimustes. Planeerides isiklikumat laadi arutelusid mõelge viisidele, kuidas võimaldada teemast rääkida ka neil, kes ei taha seda väga isiklikult teha.

Eespool öeldut kokku võttes toon välja kolm mõtet. **Esimene** haakub rebase öelduga. Nimelt, kõige olulisem on silmale nähtamatu ja sõnade taha jääv. See annab elule mõtte, sügavuse ja suuna. Inimesed peidavad vahel seda teiste eest, kuid õnnelikumad on nad siis, kui nad seda tegema ei pea. [Teist inimest on lihtsam mõista, teades, mis mõtestab tema elu. Iga inimese maailmast arusaamise ja tõekspidamiste kogum on ainulaadne. Iga kristlase kristlus, maausulise maausk, ateisti ateism on omanäoline. Me ei saa selle kohta aimu inimesega suhtlemata.](#)

Teiseks, just kõige olulisematest asjadest on enamasti raske rääkida. Seda mitmel põhjusel. Ühelt poolt puudub meil tihti olulistest asjadest kõnelemiseks sõnavara ja kogemus, kõige laiemas mõttes usuline kirjaoskus. Teisalt kaasneb maailmavaatelistel teemadel kõnelemisega oht haiget saada ja haiget teha, sest inimene on sellega nii kognitiivselt kui ka emotsionaalselt ja eksistentsiaalselt seotud. Talle läheb see isiklikult korda. Ja kuigi sellest on raske rääkida, on inimesed tänulikud nende ainulaadsete võimaluste eest, kus neid südamega kuulatakse.

Kolmandaks, kõneldamatust kõnelemine rikastab mõlemat osapoolt. Rääkijale annab see võimaluse korrastada oma arusaamu ja vormida mõtteid sõnadeks, lugudeks või kujunditeks. Kuulajal võimaldab see aga näha maailma harjumuspärasest erineval viisil. Maailmavaatelistest tõekspidamistest

rääkimise eelduseks pole see, et teine osapool jagab sinu veendumusi, vaid see, et ta tahab sind mõista.

ALLIKAD

Bertram Troost, G., Schihalejev, O., Neill, S. (2014). *Religious Diversity in Society and School: Pupils' Perspectives on Religion, Religious Tolerance and Religious Education*. – *Religious Education Journal of Australia*, 30 (1), 17–23.

Jackson, R. (2014). *'Signposts': Policy and Practice for Teaching about Religions and Non-Religious Worldviews in Intercultural Education*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

McCauley, C., Mosalenko, S. (2011). *Friction: How Radicalization Happens to Them and Us*. (New York: Oxford University Press).

Schihalejev, O. (2012). *Kas usundiõpetust peaks kartma?* – Narusk, E. (toim). *Eesti piirkondlik areng 2012. Regional Development in Estonia* (lk 135–150). Tallinn: Statistikaamet.

Schihalejev, O. (2009). *Estonian young people, religion and religious diversity: personal views and the role of the school*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Schihalejev, O. (2008). *Kohtumine endast erinevaga – õpilaste arusaam.* – Valk, P. (toim). *Töid religioonipedaagoogikast I* (lk 123–156). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Elina Kasesalu „Tüdruk kanaga”

Noorsootöös peitub võti noorte maailmavaate kujundamisel

Birgit Rasmussen

Eesti Noorsootöö Keskuse noorsootöö kvaliteedi arendamise üksuse peaekspert

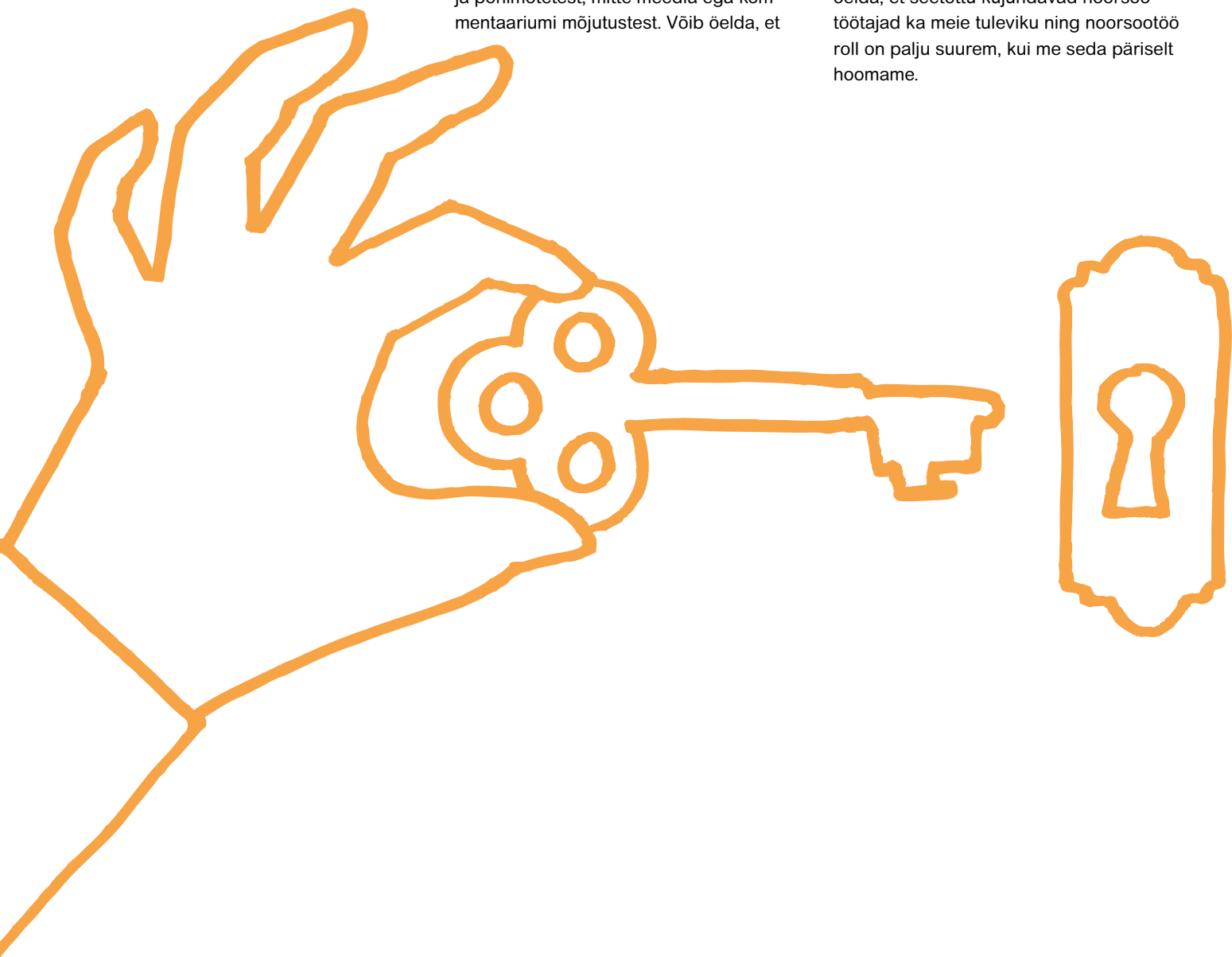
Vaadates tagasi 2015. aastale

Möödunud aasta oli ühiskonnas suhteliselt pöördeline, kuid samas ilmselt ka üks huvitavamaid. Mitmed viimase aja sõnavõetud meedias on kirjeldanud seda kui vastuolulist ja vastasseisude aastat. Tuuakse välja loomulikult kooseluseadus ja LGBT, rassism ning pagulased ja palju muudki, mis on põhjustanud vastakaid hoiakuid ja vihakõnet ning jaganud inimesed kahte leeri – pooldajad ja vastased. Leidub ka neid, kes ei soovi üldse mingit seisukohta võtta.

Noorsootöö positsioon peaks siinkohal tulenema noorsootöö väärtustest ja põhimõtetest, mitte meedia ega kommentaariumi mõjutustest. Võib öelda, et

tegelikult püüdiski noortevaldkond 2015. aastal konverentside, seminaride ja mõttekodade kaudu inimesi kokku kutsuda, et üheskoos läbi arutada ning mõtestada, mis on noorsootöö roll, mida noorsootöötajadena saame ära teha ja milliseid väärtusi peaksime noortele edasi andma seoses Eesti ühiskonnas hetkel oluliste ning vastuoluliste teemadega.

Noorsootöö toetab noore isiklikku arengut, sotsialiseerumist ning kujunemist aktiivseks ühiskonnaliikmeks. Noorsootöötajad on need, kes saavad noortega töötades anda neile edasi väärtushinnanguid (Maailmaharidus noorsootöös, 2009). Võib öelda, et seetõttu kujundavad noorsootöötajad ka meie tuleviku ning noorsootöö roll on palju suurem, kui me seda päriselt hoomame.

Noorsootöö rolli väljaselgitamine

Noorsootöö roll tervikuna ühiskonnas on selge. Selle näiteks on kasvõi noorsootöö seadus, mille olemasolu iseenesest juba näitab noorsootöö olulisust. **Praegusel ajahetkel ühiskonnas vihakõnet ja äärmuslikke hoiakuid tekitavate arengute seisukohast on ka noorsootööl oluline roll avada noortele nende teemade seoseid ning selgitada põhjusi – ehk toetada noori nende seisukohtade kujundamisel.**

Noorsootöötaja kutse-eesmärgid on olulisel kohal noorte võrdne kohtlemine, lugupidav ja salliv suhtumine ning maailmavaadete arvestamine. Need noorsootöö alused loovad noortele võimaluse käesolevate probleemidega toimetulekuks (Eesti Noorsootöö Keskus, 2015). Lisaks on noorsootöös palju häid toetavaid praktikaid, näiteks Erasmus+ programmi noortevahetus, kus keskendutakse muuhulgas ka sallivuse suurendamise toetamisele (European Council, 2012). Noorsootöös on lisaks toodud näidetele mitmeid instrumente, mis aitavad ennetada noorte äärmuslikke hoiakuid, mh pagulaskriisi suhtes.

Nüüd on aga vaja edasi mõelda, mis võimalusi noorsootööl veel on. Jah, me saame midagi ära teha, kuid küsimus on – mida täpselt ja kuidas? 2015. aastal kutsuti valdkonna inimesi mitmel korral kokku, et sarnastele küsimusele mõelda. Tänapäeval muutub maailm ning sündmused arenevad väga kiirelt. Nii on ka see olukord noortevaldkonna jaoks uus ja vajab teistmoodi lähenemist.

Augustis korraldati Eesti Noorsootöötajate Ühenduse, Tartu Ülikooli Eetikakeskuse ja Tallinna Ülikooli Pedagoogilise Seminari koostöös eetikakohvik „Teadmiste Pada”, mis keskendus noorsootöö väärtustele. Teemadena pöörati tähelepanu ka probleemidele, mis tekitavad nii noorsootöötajates kui noortes äärmuslikke hoiakuid. Põhiliselt räägiti väärtuskonfliktidest, mis võivad tekkida, kui inimese enda hoiakud ja väärtused ei lähe kokku noorsootöös kokkulepitud kutse-eesmärgide ning väärtustega. Eetikakohviku maailmakohviku aruteludel räägiti vastuolusid tekitavatel teemadel, nagu näiteks LGBT, vihakõne ning pagulased, mis ilmselt jäid kõigile osalejatele kõige tulisemate vaidluskohtadena enim meelde (Eetikakohvik, 2015). Sellega tehti hea sissejuhatus, et väikeses ringis kombata piire ning tunnetada noortevaldkonna inimeste meelsust. Võib öelda, et ka väikeses seltskonnas koorus nii mitmeidki vastakaid arvamusi. Üks

aspekte, mis lõpuks kõlama jäi, oli see, et noorsootöötajad peaksid olema noorte jaoks objektiivse info edastajad, et noortel oleks võimalik võtta vastu adekvaatseid otsuseid ilma mõjutusteta. Noored peaksid oskama oma arvamust argumenteerida, mitte lihtsalt emotsioone vihakõnena väljendada. Selle arutelu ajal mängisid kõik osalejad ka väärtuste mängu, mis tõepoolest pani mõtlema väärtustele, millele tuginedes me oma otsuseid teeme ja seisukohti kujundame.

Kõik erinevad. Mõned võrdsed?

Eesti Noorsootöö Keskus on korraldanud noorsootöö nädalat juba viis aastat, et anda noorsootöö tegijatele üleriigiline võimalus enda head tööd esile tõsta nii kohalikul kui riiklikul tasandil nii otsustajate kui ka laiema avalikkuse silmis. Selleaastane noorsootöö nädal toimus üle-eestiliselt 2.–8. novembrini 2015 ning läbivaks teemaks oli „Kõik erinevad. Mõned võrdsed?”. Inspiratsiooni sai nädala teema just nimelt meediast läbi käinud vastakatest teemadest ja vajadusest leida selles kõiges noorsootöö rolli. Noorsootöö nädalaga keskendusime noorsootöö põhiväärtustele, milleks on tolerantus, võrdsus ning avatus. Noorsootöö kaudu omandavad noored ka väärtushinnanguid, mis aitavad Eestis luua sõbralikku keskkonda ka teiste rahvaste jaoks. Me oleme kõik erinevad ning erinevus rikastabki, ometi jääb teemakäsitlusi jälgides sageli mulje, et mõned on võrdsemad kui teised. Nädala täpne pealkiri sündis koostöös töörühmaga, kuhu kuulusid esindajad Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendusest, Eesti Huvijuhtide Liidust ning Eesti Noorteühenduste Liidust. Seekordse noorsootöö nädalaga soovisime tähelepanu pöörata noorte ja kogukonna sallivuse suurendamisele erinevate teemade suhtes, mis põhjustavad vihakõnet ning äärmuslikke hoiakuid. Viimase aja ühiskondlikud arengud on kutsunud eestlastes esile agressiooni ning teadmatuset ja hirmu tuginemiseid hoiakuid. See oli ka üks põhjustest, miks korraldati mõttekoda „Noorsootöö roll sõbraliku Eesti kujundamisel”. Mõttekoda aruteludes osales üle kahekümne noortevaldkonna esindus- ja katusorganisatsioonide ning noorsootööd õpetavate kõrgkoolide esindaja. (Enn, 2015)

Noorsootöö roll sõbraliku Eesti kujundamisel

Kui eetikakohvik tegi väikese sissejuhatuse, siis Eesti Noorsootöö Keskuse ja SA Archimedes Noorteagentuuri korraldatud

noorsootöö nädala mõttekoda „Noorsootöö roll sõbraliku Eesti kujundamisel” soovis keskenduda ühele konkreetsele teemale – selgitada noorsootöö rolli sallivama ja sõbralikuma ühiskonna kujundamisel ning pagulanoorte kohanemisele kaasaaitamisel. Noorsootöö ei ole kindlasti ainus ega kõige olulisem lahendus selle probleemi lahendamisele kaasaaitamiseks, kuid kindlasti on see üks võimalustest, millel on suur potentsiaal noorte elus ja seega ka ühiskonnas midagi muuta (Enn, 2015). Sarnaseid mõttekodasid või kohtumisi teemadel, kuidas suurendada sallivust ja kohelda kõiki inimesi võrdselt, korraldati noorsootöö nädala raames üle kogu Eesti.

Esimene mõttekoda pälvas keskendus Eesti hetkeolukorrale. Sõbraliku Eesti eestvedaja Helen Sildna avas mõttekoda, tuues välja, et hoolivus teeb Eesti paremaks, viha aga hoopis pimedaks. Lisaks pidas ta tähtsaks rääkida ühiskonna põhiväärtustest, milleks on hoolivus, ausus, võrdsed võimalused, leaalne kaitse, inimväärne elu kõigile meie ühiskonnaliikmetele, hoolimata rassist, religioonist või seksuaalsest sättumusest. Kõik need punktid oleks justkui välja võetud noorsootöötaja kutse-eesmärgid, mis näitab, et meie valdkonna eetika võiks vabalt kehtida ka kogu ühiskonnale. Päevajuht Ülly Enn tõi välja, et see, kuidas saaks noorsootöö veelgi rohkem kaasa aidata sallivama ja sõbralikuma ühiskonna kujunemisele, on otseselt seotud sellega, kuidas inimesed saavad aru noorsootööst ja selle põhiväärtustest, noorsootöötaja missioonist ja kutse-eesmärgid. Noorsootöö puhul ei saa piirduda ainult erialase missioonitundega ja kutse-eesmärgid juhendumisega. Need on üldpõhimõtted, millest lähtudes aitavad noorsootöötajad noortel saada paremateks inimesteks. Kristi Ockba (MTÜ Mondo) ja Kristina Papsejeva (Eesti Seksuaaltervise Liit), kes osalesid ka augustis toimunud eetikakohvikus, tõid oma ettekannetes välja eelmisselgi korral puudutatud teema – väärtuskonfliktid.

Igaüks peaks oma väärtusi teadvustama ja läbi mõtlema, kuid vajadusel neid ka muutma või tunnistama, kui seisukohta võtta ei oska või julge. Sarnaselt eetikakohvikuga ilmnis mõttekojaski asjaolu, et noorsootöötajad peaksid noortele objektiivse info põhjal selgitama, mis maailmas toimub, mitte suruma peale oma hoiakuid ja arusaamu, sest kõigi inimeste väärtushinnangud ei ole eetikakoodeksitest välja kirjutatud. (Enn, 2015)

Järgmine päevaosa keskendus näidetele

meilt ja mujalt. Jassin Rezai Soomest tõi isiklike kogemustele tuginedes välja, et noorsootöös on väga palju lähenemisviise, mis saavad pakkuda väärt tuge noorele kohanemisprotsessis, tema eneseusu ja positiivse maailmapildi taastamisel ning kontaktide ja sõbrussuhete loomisel eakaaslastega. Ühe näitena tõi ta välja spordi kui ühe võimsama integratsioonimeetodi. Ka meie oma noortelaagrite võrgustiku esindajad on öelnud, et palli oskab mängida igaüks, sõltumata taustast. Eestis elav Hollandist pärit Umberto Dorus Geerts tõi Hollandi noortevaldkonna ühe väljakutsena välja, et kui pikalt tugines noorsootöö multikultuursele ühiskonnale ja kultuuridevahelisele õppimisele, siis nüüdseks on selge, et see ei viinud soovitud tulemusteni ja tuleb võtta uus suund. Gea Grigorjev rääkis MTÜ Pagula tegemistest Läänemaal ning tõi välja, et nende eesmärk on integreerida sõjapõgenikke sedavõrd hästi, et nad oleksid võimelised ka kogukonda panustama. Kuigi tegemist pole noorsootöö organisatsiooniga, näeb Grigorjev, et noored on üks oluline partner ja ressurss, et oma eesmärgideni jõuda. (Enn, 2015)

Päeva kolmas osa keskendus grupiaruteludele, millega püüdsime leida vastuse küsimusele „Mida ja kuidas saaks (nüüd veel) noortevaldkonnas ära teha?“, ning sealjuures mõeldes eelkõige mõttekoja teemale, mis on seotud sõjapõgenikega. Kõige enam jäi kõlama, et noortega tegelevatele inimestele oleks vajalik eraldi tugisüsteemi nii koolituste, abimaterjalide kui muu toetuse näol. **Noorsootöötajatel jääb tihtipeale puudu julgusest või teadmistest, kuidas noortega vastuolulistel teemadel rääkida, ning tugivõrgustik oleks üks lihtsamaid lahendusteid.** Kõrva jäi ka asjaolu, et noortevaldkonnalt eeldatakse ja oodatakse suuremat sõnavõttu ning arvamuse avalda-

mist, et ka teised julgeksid samadel teemadel seisukohta võtta. Lahendustena pakuti välja veel tugisüsteeme noortele, erinevaid rollimänge, noorte kaasamist sõjapõgenike heategevusüritustele, noorte ühistegevusi pagulasnoortega ning kriitilise mõtlemise arendamist noortes. Toodi välja, et noorsootöös ei saa olla keskkonda, mis ei sobiks sõjapõgenike toetamiseks ja kaasamiseks, lisaks tuleks kõigele selleks teha koostööd ka teiste võrgustikega, et üksteise tegevust toetada. Ühe teemana kerkis esile asjaolu, et tegemist on laiema väärtustega seotud probleemiga ning seetõttu võib olla vaja noorsootöö väärtusi ja põhimõtteid üle vaadata ning kaasajastada. (Enn, 2015)

Kuidas edasi?

21. sajandi üks suuremaid väljakutseid on inimõiguste tagamine kõigile (Council of Europe, 2012). Noorsootöös on kogemusi sallivuse suurendamisel ning väärtused, mis seda kõike toetavad. Pagulaskriisi meie keskkonnas veel pole, seega me ei tea tegelikult, kas sellega toimetulekuks piisab ainuüksi sallivusest ja noorsootöö väärtustest. Potentsiaal selle probleemi leevendamiseks ühiskonnas on noortevaldkonnas olemas, kuid kas noorsootöötajates on valmisolek sellega tegeleda? Teine pool on pagulasnoorte integreerimine meie keskkonda – kuidas noorsootöö saab neid toetada, et nad ka tegelikult oleksid selleks valmis? Küsimusi on palju ning mitte ainult sõjapõgenike puhul – 2015. aasta tõi kokku väga palju vastuolulisi teemasid, millega noorsootöö peab hakkama lähiajal rinda pistma. Uuele olukorrale tuleb otsa vaadata ja jätkata sarnaste aruteludega, millega möödunud aastal algust tehti. Ainult nii jõuame lahendusteni, mis viivad edasi ja toovad tulemusi!

ALLIKAD

Council of Europe (2012). *Compass. Manual for human rights Education with young people. 2012 edition – fully revised and updated.* http://www.coe.int/t/dg4/eycb/Source/Compass_2012_FINAL.pdf (30.12.2015)

Eesti Noorsootöö Keskus (2015). *Noorsootöötaja kutsestandard.*

Eetikakohvik. Eesti Noorsootöötajate Ühendus. 2015. <http://www.eny.org.ee/eetikakohvik/> (28.12.2015)

Enn, Ülly. (2015). *Noorsootöö nädala mõttekoda „Noorsootöö roll sõbraliku Eesti kujundamisel“*, 3. novembril Tallinnas, Toiduakadeemias. Kokkuvõte.

European Commission (2012). *Youth in Action mobilising the potential of young Europeans. Youth Exchanges: mutual understanding.* http://eacea.ec.europa.eu/youth/tools/documents/youth-exchanges_nc3111276enc.pdf (30.12.2015)

Heidmets, Mati (2015). *Kas sellist Eestis tahtsimegi? Essee.* <http://arvamus.postimees.ee/3429705/mati-heidmetsa-essee-sellist-estit-tahtsimegi> (28.12.2015)

Maailmaharidus noorsootöös. Koolitusraport (2009). http://mitteformaalne.ee/wp-content/uploads/2014/07/maailmaharidus_noorsootoos.pdf (28.12.2015)

„Rõõm kuulda, et XXX kooli tuleb loetud päevade pärast neli süüria põgeniku õppima. Üks ilmselt minu poja klassi. Eriti huvitav on see, et poliitiline olukord ja sõjategevus pole seal lasknud lastel haridust omandada, siis need õpilased on suure tõenäosusega 2 korda vanemad algklassi õpilastest. Andke kodanikele kohustusi ja piiranguid juurde üha rohkem, eriti oma laste turvalisuse osas.” Need read on kirjutanud üks isa oma Facebooki seinale möödunud suve lõpul. Jahmatav seisukohavõtt sai kõigest paari tunniga kümneid laike ja hulganisti toetavaid kommentaare. Tundsin seda postitust lugedes ahastust, eelkõige kurbust nende nelja Süüria lapse pärast, keda tõenäoliselt ootavad 1. septembril kooli minnes ees lapsevanemate poolt üleskeeratud, vaenuliku eelhoiakuga klassikaaslased.

Möödunud sügise algul tuligi mul rinda pista ühe pagulaslapse tõsise koolikiusamise juhtumiga. Minu kõrvu jõudis info, et nii koolis kui internaadis kiusatakse katkematult ühte teismelist tütarlast, kelle pere oli hiljuti saanud pagulastaatuse ja kes oli äsja Eestis oma kooliteed alustanud. Hakkasin seda lugu otsast harutama, suheldes nii kiusatava, kiusajate, internaadi kui ka kooliga ning tuues osalised kokku Rajaleidja keskusesse abi saama. Kool ise oli kiusamisjuhtumist kuulates šokeeritud ja soovis igati olukorra lahendamisele kaasa aidata. Samas on selge, et kool oleks saanud pagulaslapse kiusamise ennetamiseks palju ära teha. Kui

küsisin koolilt, kuidas nad valmistasid lapsi, lapsevanemaid ja õpetajaid pagulaslapse kooliperre sulandumiseks ette, siis selgus, et mitte midagi taolist ei teatudki. Pittlikult öeldes lükati laps klassi ukse vahelt sisse, lootes seejuures sinisilmselt, et sellele ajahetkele eelnevalt mitu kuud möllanud ühiskondlikud pinged ei oma pagulaslapse kooliperre sulandumisel mitte mingit mõju.

Tõsiasi on see, et Eesti ühiskond on pagulastemaatika tõttu lõhestunud. Oleks naiivne arvata, et see teema on läinud laste ja noorte kõrvust mööda. Noored on paratamatult meie, täiskasvanutega, samas infoväljas, puutudes niisamuti kokku leheveergudel ja sotsiaalmeedias levitatavate raevukate ja võõravihast nõretavate seisukohtadega ning kuulates perekondlikel koosviibimistel pealt seltskonna lõbustamiseks tehtavaid nn pealtnäha süütuid, kuid sisuliselt sügavalt rassistlikke neegri-nalju.

Me ei saa jääda lootma sellele, et kõik lapsed ja noored saavad kodus vanematelt objektiivset ja põhjalikku infot pagulastemaatika mõistmiseks. Seetõttu on enam kui oluline, et noortega tegelevad muud täiskasvanud paneksid seljad kokku. Nõustun Birgitiga täielikult, et formaalse koolihariduse kõrval on noorsootööl ülilooline roll noorte aitamisel ühiskondliku kriisi foonil orientiiri leidmisel ja objektiivsetele faktidele tuginedes oma seisukohtade kujundamisel.

Selleks, et kooliõpetajad ja noorsootöötajad oleksid ettevalmistatud noortega julgelt ja faktipõhiselt pagulasteemadel rääkima, on Eesti Pagulasabi koostöös Tartu Ülikooli eetikakeskuse, Kiusamisvaba Haridustee liikumisega ning Haridus- ja Teadusministeeriumiga käivitanud mõned kuud tagasi Ameerika Ühendriikide Eesti saatkonna toel projekti „Eesti koolide ettevalmistamine pagulastemaatika käsitlemiseks ja pagulaslaste haridustee toetamiseks”. Projekti toel töötame veel sel kevadel välja noortepärase ja mängulise meetodi, mis on Eesti põhikooliõpetajatele, aga ka noorsootöötajatele toeks rände- ja pagulasteemade kõnetamisel ja väärtuskasvatuse edendamisel. Selleks meetodiks saab Tartu Ülikooli eetikakeskuse väljatöötatud populaarse õpilastele suunatud väärtuste mängu „Väärtuste avastajad” (www.eetika.ee/et/vaartusarendus/opilaste-mang-vaartuste-avastajad) pagulastemaatilise laiendus. Lisaks korraldame 2016. aastal 14 koolitust, kus õpetajad ja noorsootöötajad saavad ülevaate rände- ja pagulusvaldkonna, väärtuskasvatuse ning turvalise ja kiusamisvaba koolikeskkonna loomise alustõdedest ning kus õpitakse kasutama projekti käigus väljatöötatud pagulasteemalist laumängu. Kellel tärkas huvi koolitustel osalemise vastu, neil tasub jälgida Pagulasabi Facebooki fännilehte, kus koolitusi puudutav info kindlasti läbi käib.

Ingi Mihkelsoo
Eesti Pagulasabi juhatuse liige

KOMMEN- TAAR

Noorsootöös peitub võti noorte maailmavaate kujundamisel

Eesti noored kaardistasid koostöötegevusi

Koostöö on tõhus viis ühise eesmärgi saavutamiseks. Seda kinnitab ka Eesti vanasõna „Mitu pead on ikka mitu pead”. Tänapäeval on üksteisega suhtlemine, koostegutsemine veelgi lihtsam kui kümneid ja sadu aastaid tagasi. Seega miks mitte teha asju üheskoos. Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutuse Meie Inimesed (MISA) üks tegevussuundadest ongi lähiaastatel pühendatud koostegutsele, kus suuremat tähelepanu pööratakse 17–26aastastele nootele, toetades nende omavahelisi kontakte ja püüdes vähendada kultuuride vahelisi barjääre. Erinevate ettevõtmiste toel püüame edendada noorte koostööd, positiivset meelestatust ja toetada omakorda ka võrdseid võimalusi Eestis. Koostöötegevused on ühistegevused, mis kaasavad Eesti eri piirkondades elavaid inimesi, kohalikke omavalitsusi ning era- ja kolmanda sektori organisatsioone, et suuredendada Eesti elanike, sh vähelõimunud püsielanike osalust ja kaasatust erinevatesse ühistesse ettevõtmistesse.

Koostööseminarist lähemalt

Möödunud aasta lõpus sai teoks ühistegevuste kaardistamiseks korraldatud koostööseminar „Üksi? Koos!”, mis toimus Euroopa Sotsiaalfondi projekti „Eesti ühiskonnas lõimimist toetavad tegevused” toetatava alategevuse „Lõimumisalased koostöötegevused” raames.

16. detsembril 2015 noortele ja noortega tegelevatele inimestele mõeldud koostööseminari „Üksi? Koos!” eesmärgiks oli koguda kohalolijate tähelepanekuid ja mõtteid ning kaardistada koos nendega teemad ja tegevused, mis võiksid puudutada paljusid Eesti noori ning mis motiveeriks neid koos ühise eesmärgi nimel tegutsema.

Selleks, et käivitada noortele suunatud ühistegevusi, otsustasime neilt endilt küsida, millised teemad neid kõnetavad, mis probleeme nad Eesti ühiskonnas tajuvad

ning milliste valdkondade tegevustest nad sooviksid osa võtta. [Just noorte tehtud ettepanekute alusel planeerime järgmise aastate jooksul viia ellu ühistegevusi, mis kõnetaksid noori, olenemata nende elukohast, taustast ning rahvusest.](#)

Koostööseminarile olid oodatud eelkõige noored vanuses 17–26 eluaastat, kuid ka kõik teised huvilised. Kokku võttis seminarist osa 120 inimest. Üritusest võtsid osa nii eesti kui ka vene keelt kõnelevad noored Tallinnast, Tartust, Narvast, Sillamäelt, Kohtla-Järvelt ja mujalt Eestist.

Seminar koosnes kolmest osast: sissejuhatus, töötoad ja lahenduste esitlemine. Sissejuhatavas osas said kohalolijad vaadata 2015. aastal BFMi lõputööna valminud lühifilmi „Näljanädal”.

Ürituse praktilise osa – tegevuste ja mõtete kaardistamine –, viidi läbi vestlusjuhtide abiga neljas paralleelses töötoas järgnevate teemavaldkondade kaupa:

- haridus, inforuum (sh meediaruum ja selle tarbimine);
- suhted (pereking, sõbrad jms);
- kultuur (sport), meelelahutus;
- tervis, tööturg/ettevõtlus.

Kõik neli valdkonda sisaldasid omakorda veel alateemasid, mille väljatöötamisel olid abiks seminari korraldamisel kaasa löönud vabatahtlikest noored. Alateemad jaotati töötoas omakorda gruppidele lahendamiseks. Töötubade vestlusjuhi juhendamisel tõstasid kõik grupid, vastavalt oma alateemale, probleeme ja murekohti, mis neile antud teemaga seostusid ja on noorte jaoks aktuaalsed. Seejärel töötasid nad olulisematele probleemidele välja võimalikke lahendusduskäike.

Noorte meeskonnatöö tulemusena sõnastati iga valdkonna võtmeküsimused ja võimalikud lahendused, mille kõigi gruppide liikmed ka seminaril ette kandsid.

Nelja töötoa teemad kinnitasid teadaolevaid tõdesid, kuid pakkusid ka üllatusi:

Hariduse ja inforuumi töötoas arutati koolielu puudutavaid küsimusi. Noored leidsid, et koolis kehtiv hindamiskaala ei ole piisavalt hea, tunnid on lühikesed, liiga palju antakse kodutööd ja vahetunnid võiksid pikemad olla. Lahendusteks pakuti kehtestada arvestatud/mittearvestatud hindamissüsteem või laiendada hindamiskaalat, samuti soovitati pikendada 12–19-aastaste

õpilaste koolitunni pikkust, loobuda kodutöödest ning pikendada söögivahetundi. Antud töötoas puudutati ka venekeelsete õpilaste probleeme seoses eestikeelsete ainetundidega. Näiteks valmistati neile muret keerulisest ja erialasest materjalist arusaamine. Võimalikuks lahenduseks pakuti välja tugimaterjali loomist, kus on enam pilte ja selgitusi.

Suhteid käsitleva töötoa arutelu oli suunatud kasvatamisele, sallivusele, meediaga loodud stereotüüpide tekkimisele, samuti vanemate ja laste omavahelistele suhetele. Noored töid aruteludes välja, et vaja oleks enam propageerida perekondlikke väärtusi ja tõsta perekonna suhete tähtsust, nt pereürituste, perekondlike kommete või tavade järgimise kaudu. Samuti harida vanemaid selles, kuidas noortega suhelda ja käituda, et arusaamatusi eos ära hoida. Olulisest peeti ka oskust kriitiliselt hinnata meediat loetut, eriti sotsiaalmeediat saadud infot. Soovitati noori juhendada, kuidas kasutada loogikat, teha saadud infost järeldusi ja õpetada oma arvamust põhjendama.

Kultuuri valdkonna peamiste probleemidena nimetati keelebarjääri, erinevate rahvuste kommete ja tavade mittetundmist, kartust teise keele mittemõistmise ees ning info lahknevusi meediaruumis. Nimetati ka keskkonna mõju inimesele. Seoses keelebarjääri vähendamise soovitasid töötoas osalenud korraldada enam tasuta eesti keele kursuseid, keelelaagreid ja õpilaste/perede vahetusi – tegevusi, mis aitaksid kaasa ka rahvusest tulenevate stereotüüpide murdmisele. Erinevate kommetega tutvumiseks soovitati korraldada rohkem eri rahvuseid kaasavaid üritusi, samuti tagada ajakirjanduses ilmuva teabe ühtsust erikeelsetes meediaväljaannetes. Ühe lahendusena pakuti erinevate keelte tutvustamist juba lasteaias, mis aitaks lastes kasvatada sallivust ja üksteisemõistmist juba maast madalast.

Meelelahutusest rääkides pakuti üheks koostöövõimaluseks üle-eestilise noortefestivali korraldamist. Festivali korraldamise riskikohtadena mainiti raskusi ürituse rahastajate leidmisel, puudulikkust reklaami ja infolevikut ning inimeste vähest osalushuvi. Ürituse korraldamiseks peeti vajalikuks leida üritusele rohkelt sponsoreid ja toetajaid, luua andekaid ja silmatorkavaid reklaame ning kutsuda esinema kuulsaid ja noorte seas populaarseid artiste.

Töötoas, kus käsitleti tervise temaatikat ja tööturgu keskenduti neljale probleemsele alateemale: noorte töötus, alkohol ja tubakas, tervislikud eluviisid ning vaimne tervis. Töötoas osalejate arvates on noorema generatsiooni töötuse peamiseks probleemideks sobivate töökohtade vähesus, noorte töökogemuse puudumine ja info nappus. Ühe võimalusena pakuti välja noortele mõeldud vabatahtlike töökohtade loomist praktika ja töökogemuse saamise eesmärgil. Alkoholi ja tubaka leviku põhjusteks pakusid osalejad nende kerget kättesaadavust ja tugevat ühiskondlikku survet ning positiivset mõju alkoholi tarvitamisele. Võimalikeks lahendusteks pakuti alkoholi-reklaamide keelustamist, alkoholi/tubaka kõrgemat hinda. Samuti soovitati kaasata alkoholivastastesse kampaaniatesse avaliku elu tegelasi, kes oma hea ja positiivse eeskujuga suudaksid noori mõjutada. Noorte ebatervislike eluviiside ja tervise nõrgenemise põhjustena nähti arvuti taga istumist ja vähest liikuvust. Võimalike lahendustena pakuti tasuta spordisaalide rajamist, õppeasutustes aktiivsemate tegevuste kasutamist (õuesõpe, vähem koolitööd ja rohkem sportimist jmt), samuti sportimise vajalikkuse reklaamimist ühiskonnas. Soovitati vähendada ka kiirtoidu restoranide arvu ja tõsta kiirtoidu hinda. Vaimse tervise teemade käsitlemisel oldi ühel meelel – suur osa noorte muresid on seotud tülidega vanemate ja sõpradega, internetisõltuvusega ning tundega, et oled teistest erinev. Noored leidsid, et oluline

oleks saada rääkida oma probleemist usaldusväärsele inimesele ja suhelda inimestega, kellel on sarnane mure. Samuti mainiti, et noorte jaoks on vaja leida hobbisid ja huvialasid, mis täidaksid nende vaba aja ning tagaksid endaga rahulolu.

Muusika – hea ja toimiv koostöövorm

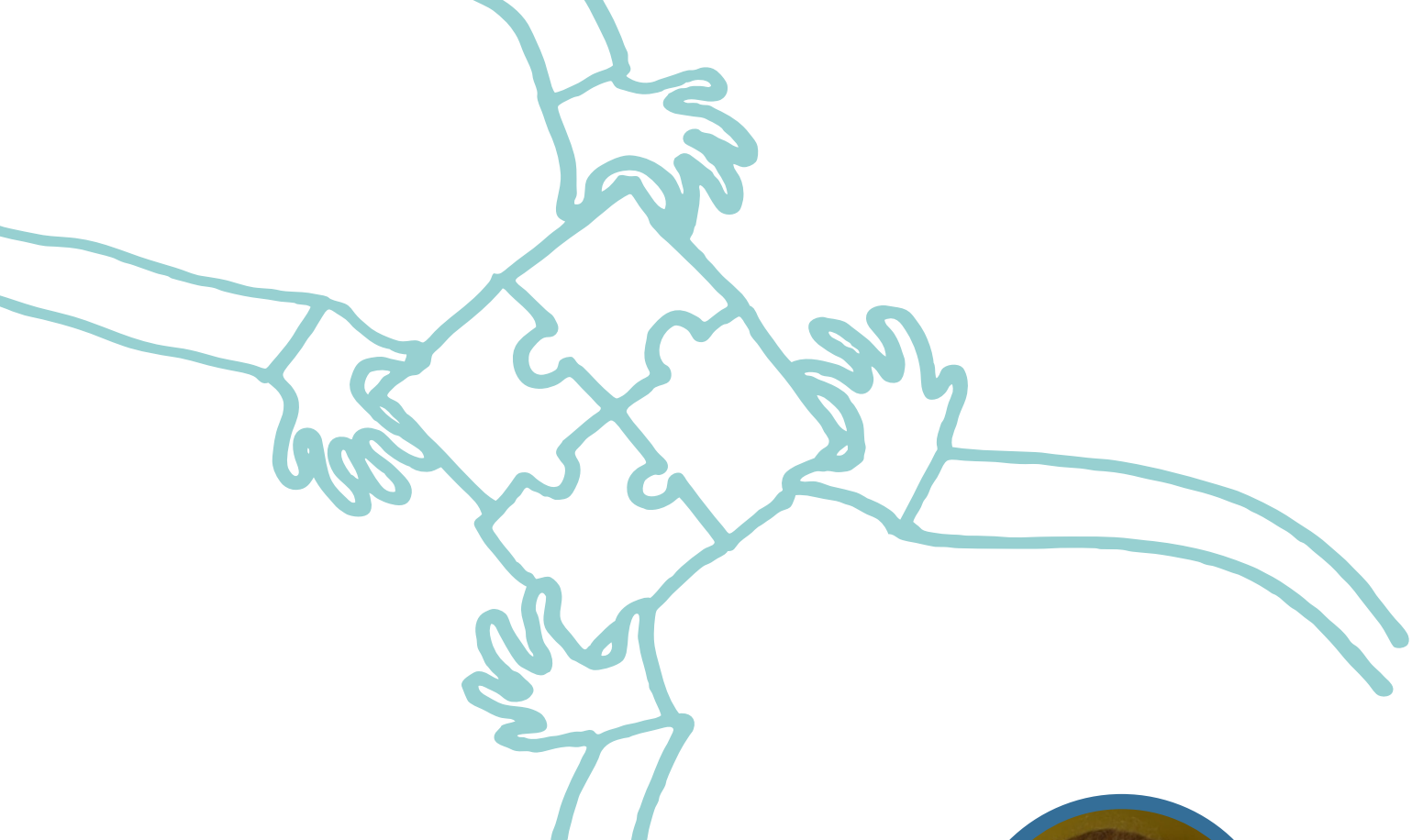
Koostööseminari pika päeva lõpetas lauljatar Laura Rimmel, kes lisaks oma lugude esitamisele jagas kohalolijatega oma kogemusi ja arusaamu ühistegevuste mõjust ning vajalikkusest. Laura töi välja, et ka muusikud ei saa tegutseda üksinda, ilma hea ja sujuva koostööta teiste muusikute ja publikuga – olgu tegu siis sooloartisti, bändi, koori, orkestri või muu muusikalise kooslusega. Oma kogemusele tuginedes selgitas Laura, et olenemata tegevusvaldkonnast on tähtis väljakutsetele ja pakkumistele mitte kohe ei ütelda, proovida pakutud tegevustes alati kaasa lüüa ning järjekindalt oma eesmärkide poole püüelda.

Ka meie soov on eesmärgid teoks teha. Loodame seda saavutada seminarilt saadud väärtusliku teabe abil, mille põhjal koostame veebruarikuu jooksul ühistegevuste viieaastase tegevusplaani. Koostatud kava saab olema aluseks MISA koostöötegevuste elluviimisel, kuid ootame ka avalikkust, sh kindlasti noori endid neid probleemkohti märkama, initsiatiivi haarama, pakutud ettepanekuid edasi arendama ja ellu viima.

Natalia Reppo

MISA koostöötegevuste valdkonnajuht

Uvertüüri võrgustik võimaldab Euroopa gaidi- ja skaudijuhtidel kogemusi vahetada

Lianne Teder
Noortevaldkonna koolitaja

Euroopas on gaidide ja skautide liikumine tegutsenud eelmise sajandi algusest, arenedes koos ühiskonnaga ning pakkudes noortele mitteformaalset õppeprogrammi, mille oluline osa on rahvusvahelises. Näiteks on üks gaidiliikumises lapsena osalemist alustanud noor omandanud teadmisi teiste riikide gaidide tegevusest,

- osalenud rahvusvahelises laagris Eestis ja väljaspool,
- käinud matkamas, nt Euroopa noortele täiskasvanutele, vanemgaididele suunatud Roverway programmi raames,
- omandanud juhina teadmisi maailmaorganisatsiooni korraldatud koolituselt,
- külastanud vähemalt ühte viiest gaidide maailmakeskusest,
- esindanud Eesti Gaidide Liitu mõne kampaania, töörühma või otsustuskogu juures.

Viimase kümnendi jooksul on gaidluses ja skautluses aina suuremat tähelepanu saanud siseriiklik kultuuriline ja etniline mitmekesisus. Mitmed organisatsioonid on kohandanud programme ja kaasanud tegevusse siserännanuid või pagulasi. Näiteks viidi Soomes aastatel 2009–2011 läbi spetsiaalne projekt KAMU, et luua alused Helsinki piirkonna multikultuurse taustaga elanikkonna kaasamiseks. (Ristikivi, 2010) Gaidide ja skautide liikumine sobib just tänu rahvusvahelisusele ning universaalsele väärtussüsteemile ühiseks tegutsemisruumiks väga mitmekesise päritoluga inimestele. Seda tegevust toetavad peamiste põhimõtetenähtel juhitud „olla avatud kõigile” (Johansson, 2015) ja „teenida ühiskonda”. Näiteks on Eesti Gaidide Liidu missioon kasvatada Eesti ühiskonnale gaidlike põhimõtete ja meetodi abil ennastjuhtivaid ja

teisi toetavaid aktiivseid kodanikke, kes on välja arendanud oma täieliku potentsiaali. (Eesti Gaidide Liit, 2014) Rahvusvahelisuse olulisust gaidlikus tegevuses kinnitas 2014. aastal gaidide maailmaorganisatsiooni WAGGGSi (World Association of Girl Guides and Girl Scouts) tellitud uurimus. Riiklike organisatsioonide koostööpartnerid tajusid gaidide loodavat kasu rahvusvahelisest teadmisest, ressursidest ja võrgustikust, võimaldades noortele kuuluvust rahvusest suuremasse kogukonda. Tugevusena toodi välja erinevate ühiskonnagruppide kaasamine, sh jõudmine ääremaadele ja isoleeritud kogukondadeni. Sama uuringu alusel hinnati, et rahvusvahelises on võimas vahend liikmeskonna kasvatamisel, kui seda rohkem esile tõsta. Nimelt töid liikmed ja vabatahtlikud välja olulise motivaatorina liikumises osalemiseks võimaluse reisisida

ja suhelda teistest kultuuridest inimestega, ent mitte-liikmed ei osanud seda nimetada. (Northstar, 2014)

Vajadus kogemuste vahetamiseks viis võrgustiku tekkeni

Gaidid ja skaudid Euroopa riikides hakkasid üha enam ühiskondlikule vajadusele vastavalt tegelema kultuurilise identiteedi teemadega ning pakkuma tegevusi erineva kultuurilise taustaga inimestele. Tekkis vajadus arutada, kogemusi jagada ning õppida, kuidas paremini ja kvaliteetsemalt programme ellu viia. Üle kümne aasta tagasi loodigi juhtide omaalgatusel esialgu mitteformaalne ja rangelt reglementeerimata võrgustik vabatahtlikest, kes Euroopa gaidi- ja skaudiorganisatsioonides kultuurilise mitmekesisuse projekte ellu viisid. Strateegilisi lähenemisi tekkis aina juurde. 2006/2007. aastal osaleti partnerina Euroopa Nõukogu kampaanias „Kõik erinevad – kõik võrdsed”. WAGGGS andis 2008. aastal välja käsiraamatu, kuidas töötada põgenikest tüdrukute ja naistega. Võrgustik sai nimeks Uvertüür ning muutus oluliseks platvormiks mitmekesisuse teemal ühise teadmise loomisel. Erinevate riikide kogemused ning juhised gaidi- ja skaudiliikumises kasutamiseks koondati veebipõhiselt kättesaadavasse käsiraamatusse. (WAGGGS 2007) Uvertüüri võrgustikku kuuluvad Euroopa gaidide ja skautide organisatsioonides mitmekesisuse teemaga töötavad juhid. Viimase kuue aasta jooksul on kohtumistel kokku osalenud umbes 150 juhti 23 Euroopa riigist. (Overture Network, 2015) Võrgustiku eesmärk on tuua kokku valdkonna praktikute vaated ja kogemused, samuti kaasata üldjuhtimise eest vastutavad isikud, kes saavad organisatsioonides teemat laiemalt kajastada. Liikmelisus on vabatahtlik, noortejuhte ei käsitleta organisatsioonide ametlike esindajatena. (WAGGGS, 2007) Võrgustiku tegevused põhinevad selle liikmete vajadustel ja soovidel, iga liikme aktiivne osalus on väga

oluline käsitletavate teemade kujundamisel. (WAGGGS, 2007) Võrgustiku peamine ülesanne on vabatahtlike gaidi- ja skaudijuhtide toetamine nende tegevuses mitmekesise taustaga noortega. Kaudsema tulemusena aitab see kaasa WAGGGSi ja WOSMi (World Organization of Scout Movement) Euroopa regiooni eesmärkide saavutamisele. WAGGGSi Euroopa regiooni liikmeskonna arengustrateegias määratletud kolmest temaatilisest strateegiast üks keskendub mitmekesisusele. Visiooni kohaselt sobib gaidlik liikumine kõikvõimaliku taustaga ja erinevates tingimustes elavatele tüdrukutele ja noortele naistele. (Europe Region, 2013) Skautide maailmaorganisatsiooni WOSM kuuest strateegilisest eesmärgist üks on mitmekesisus ja kaasamine. Visiooni kohaselt sisaldab skautlus peegelpilti liikmeskonnas, meetodites ja programmis oma liikmete ühiskondadest, inimestel vahet tegemata. (Bock, 2015)

Võrgustik loob muutusi regulaarsete kohtumiste abil

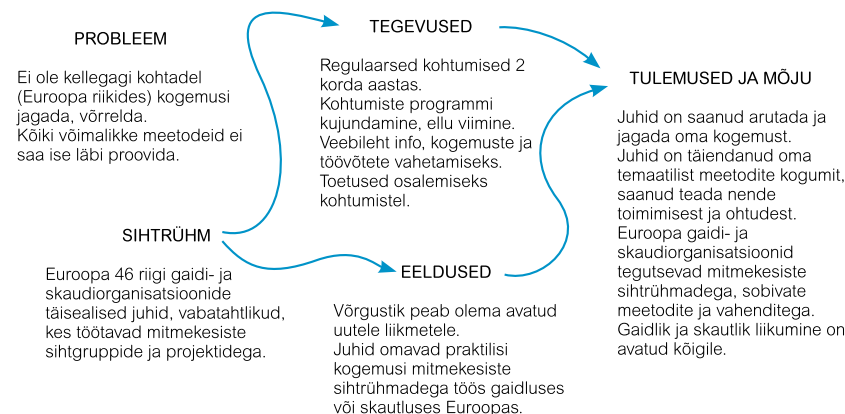
Uvertüüri võrgustiku peamiseks tegevuseks on kohtumiste korraldamine kaks korda aastas, kevadel ja sügisel. Kohtumised sisaldavad alati ühist infovahetust ja arutelu, kus räägitakse viimastest trendidest või jagatakse infot. Kindlasti toimuvad osalejate algatatud teemadel töötoad, eesmärgiga tutvustada mõnda konkreetset meetodit, kogemust või saada tagasisidet oma praktikale. Näiteks 25.–27. oktoobril 2015 Eestis toimunud kohtumisel osales 37 inimest viiest riigist, suures ringis kuulati WAGGGSi mitmekesisuse töögrupi ettekannet, tutvuti Eesti kogemusega tööst mitmekesiste sihtgruppidega, korraldati neli töötuba. Ühes töötoas tutvustas Eesti skaudijuht oma kogemust tööst pimedate noortega skautluses. Teises töötoas õpiti Eesti gaidide 10-aastase kogemuse ja Euroopa Nõukogu käsiraamatu abil Elava Raamatukogu meetodi rakendamist eelarvamuste vähendamiseks ja mitmeke-

sisuse julgustamiseks. Kolmandas töötoas räägiti LGBT teadlikkusest juhtide ja nootseas. Neljandas töötoas arutati lapsevanemate ja tugiisikute kaasamise võimaluste üle. (Overture Network, 2015) Kohtumistel on erinevad riigid tutvustanud enda loodud programme ja materjale, nt Inglismaa skautide loodud täiskasvanute koolituse käsiraamat „Väärtustades mitmekesisust” (2010), Rootsi gaidide ja skautide loodud koolituse käsiraamat „Meie ja nemad”. Töötubades on loodud ühiseid arusaamasid või arutletud konkreetsetel teemadel, nt kuidas mõista mitmekesisust. Samuti tutvustatud konkreetseid projekte ja töövahendeid. Näiteks on Belgia Flandria gaidid ja skaudid välja töötanud mitmekesisuse tööriista „Ilujuhtum” noorte teadlikkuse tõstmiseks kultuurilisest mitmekesisusest ja etnilistest vähemustest (vt Joonis 1). (Ristikivi, 2010) Võrgustiku tegevuse tulemusena on Euroopa gaidi- ja skaudiorganisatsioonides kasutusel mitmekesised praktikad erinevate ühiskonnagruppide kaasamiseks. Vabatahtlikud juhid on saanud arutada, mõtestada ning jagada oma kogemust, õppida teistelt (vt Joonis 2).

Tulemuste saavutatust ja võrgustiku tegevuse mõju hinnatakse võrgustikutöös osalenu tagasiside põhjal. Samuti võetakse aluseks Euroopa regioonide komiteede hinnang võrgustiku tööle. Pikemaajalise mõju kohta saadakse tagasisidet laiematest keskselt tellitud uuringutest. (WAGGGS, 2014) Nii WAGGGSi kui WOSMi Euroopa regioonid on moodustanud vabatahtlikest täiendavaid töögrupe mitmekesisuse teema käsitlemiseks. Need töötavad koostöös Uvertüüri võrgustikuga. Vajadus kogemuste jagamise ja koolituste järele on endiselt Euroopa gaidi- ja skaudijuhtide seas olemas. 2015. aastal viis gaidide mitmekesisuse töögrupp läbi küsitluse, millele vastas 21 Euroopa riigi organisatsiooni 39st. Sellest selgus, et 16 liikmesorganisatsiooni ei tegele kultuurilise mitmekesisusega, viiendikul küsitletutest

Joonis 1. Ilu juhtumi tööriistakast (Foto: Annely Ristikivi, 2010)

Joonis 2. Uvertüüri võrgustiku loodavad muutused Jaan Apsi (2015) kohandatud muutuste teooria skeemi kohaselt. (Aps, 2015) Uvertüüri võrgustiku materjalide põhjal koostanud Lianne Teder 2016.

olid spetsiaalsed tegevused ja vahendid kasutusel kultuurilise mitmekesisusega tegelemiseks. Kõige enam organisatsioone tegeles puuetega noorte kaasamisega (9), soopõhise (7), religioonist (6) ja sotsiaalsetest oludest (5) tulenevate erinevustega. Peamiste takistustena, miks mitmekesisuse teemaga ei tegeleta, toodi välja kohalikes juhtides huvi puudumine (21%), vabatahtlike ja muude ressursside vähesus (16%), mugavustsooni väljatulemine (15%) ning religioossed erinevused ja taust (10%). Seejuures oodati Euroopa regioonilt enim tuge just võrgustikutöös (29%) ja koolitusi (14%). (Johansson, 2015) Võrgustikku veab kolmeks aastaks valitav 4-liikmeline juhtgrupp, kes vastutab kohtumiste ettevalmistamise eest. Alates 2015. aasta sügisest kuulub Uvertüüri võrgustiku juhtgruppi Eesti gaidide esindajana Annelly Ristikivi.

Sihtgrupile osaluse võimaldamiseks, sõltumata riikide ja organisatsioonide rahalistest võimalustest, on püsivalt toetust taotletud ning saadud Euroopa Noored programmist.

Eesti gaidijuhid on kogemusi nii jaganud kui kogunud

Eesti organisatsioonidest on Uvertüüri võrgustikus aktiivselt kaasa löönud Eesti Gaidide Liit. Esimest korda osaleti 2010. aastal Luksemburgis toimunud seminaril, kus viidi läbi kaks Eesti kogemust tutvustavat töötuba. Neist ühes räägiti võimalusest kaasata autismi spektrihäiretega lapsi gaidide liikumisse. Teises tutvustati Eesti kogemusi töös suurima rahvusvähemuse grupiga, vene keelt kõneleva elanikkonnaga. (Ristikivi, 2010) Järgmised töötoad ja kogu kohtumise viisid Eesti juhid läbi 2015. aasta sügisel Eestis. Osalemine võrgustikus on gaidijuhi Annelly Ristikivi sõnul erakordne võimalus jagada teadmisi, saada kogemusi ning arendada oma oskusi rahvusvahelisest tööst mitmekesiste sihtgruppidega. „Kui selle tegevuse tulemusena saame mõnedki inimesed muuta sallivamaks, mõistvamaks ja seeläbi õnnelikemaks, on vabatahtlik töö end kuhjaga ära tasunud,“ kinnitas Annelly.

ALLIKAD

Aps, J. (2015). *Tulemuste ja mõju raporti põhi. Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik.*

Bock, F. D. (2015). *Diversity & Inclusion. Introduction.* The Academy. Porto: WOSM European Region.

Eesti Gaidide Liit. (2014). *Eesti Gaidide Liidu strateegia ja arengusuunad aastatel 2014–2020.*

Europe Region WAGGS Report of Activity 2014. (kuupäev puudub).

Europe Region. World Association of Girl Guides and Girl Scouts. (2013). *Europe Membership Development Strategy 2013–2016.*

Johansson, N. (2015). *Europe Membership Development Strategy 2013–2016.* The Academy. Porto: Europe Region World Association of Girl Guides and Girl Scouts.

Northstar. Advancing Understanding. World Association of Girl Guides and Girl Scouts. (2014). *2014 Membership Pathways Research Final Report. Euroopa.*

Overture Network. Invitation to Tallinn. Oktoober 2015 Overture network. (2015). *Overture Network Europe Region e-mail list.* Working document

Ristikivi, L. *Gaidlik liikumine soodustab mitmekesisust.* Gaidide Infoleht nr 4 (102), aprill 2010

Ristikivi, L. *Multikultuurne gaidlus aitab tulijatel sotsialiseeruda.* Gaidide Infoleht nr 10 (108), detsember 2010

Ristikivi, L. *Overture võrgustiku kohtumise aruanne.* Luksemburg. 19.–21. märts 2010

WAGGS Europe Region, WOSM European Region. (2007). *Diversity toolkit for guiding and scouting.* <https://www.waggs.org/en/resources/diversity-toolkit/>

„Kui selle tegevuse tulemusena saame mõnedki inimesed muuta sallivamaks, mõistvamaks ja seeläbi õnnelikemaks, on vabatahtlik töö end kuhjaga ära tasunud.“

Elina Kasesalu „Pesukaruga kaskede all”

Ligi kolmveerand Eesti noortest sooviks saada rahvusvahelisi kogemusi

Evelin Koppel

SA Archimedes Noorteagentuur kommunikatsioonijuht

Juba rohkem kui kümnekond aastat on Eesti noortel olnud võimalus minna hõlpsalt välismaale tööle, õppima, vabatahtlikku tööd tegema või liituda mõne rahvusvahelise projektiga. 2015. aastal valminud uuring näitab, et Eesti noorte huvi erinevate pakutavate rahvusvaheliste võimaluste vastu on kõrge (SaarPoll, 2015).

88% noortest on kuulnud vähemalt ühest neile suunatud rahvusvahelisest võimalusest. Rohkem teatakse võimalusest välismaale õppima või töötama minna. Umbes pooled vastajatest on kuulnud rahvusvahelistest noortevahetustest, kolmandik Euroopas vabatahtlikuna töötamisest.

Mõnda rahvusvahelist võimalust sooviks ise kasutada ligikaudu kolmveerand noortest. Umbes kolmandik sooviks proovida vähemalt korra elus välismaal töötamist või õppimist, veerand noortest sooviks osa võtta rahvusvahelisest noortevahetusest, kümnendik vabatahtlikust teenistusest.

Kuigi huvi rahvusvaheliste võimaluste vastu on kõrge, on neid ise kasutanud siiski vaid ligi viiendik noortest. Rohkem on pakutavat kasutanud tüdrukud. Sageli on välismaale minekuks kasutatud mitut erinevat võimalust. Ka on märgata tendentsi, et rahvusvaheliste võimaluste kasutamine kasvab vanuse lisandudes.

Iga kolmas noor, kes ei ole rahvusvahelisi võimalusi kasutanud, toob põhjenduseks, et tal ei ole selleks piisavalt raha. Ligi neljandik vastanutest ei ole võimalustest piisavalt huvitatud, viiendiku jaoks on probleemiks aja- ja infopuudus – ei teata ühtegi projekti või seda, kuidas nendes osaleda saaks.

Rahvusvahelise kogemuse kasu

Rahvusvaheliste kogemuste saamise miinuspoolena tuuakse tihti välja see, et välismaale õppima või töötama minevad noored enam ei naase. Eestist välja liigub umbes 5000 inimest aastas, nendest umbes pooled on alla 30-aastased noored (Statistikaamet, 2014). Paraku pole ametlikku statistikat selle kohta, kui palju väljarännanute on tagasi kodumaale tulnud (Tamm, 2009). Seega kerkib aeg-ajalt üles debatt, kas rahvusvaheliste võimaluste pakkumine noortele ei vii mitte nn ajude väljavooluni Eestist.

Samas on rahvusvahelise kogemuse kasu noortele ja Eesti arengule üleüldse tunnistanud mitmed allikad.

Näiteks on Erasmus+ noorteprogrammides toimuva õppimise kirjeldamiseks ja analüüsimiseks loodud RAY (Research based analysis and monitoring of the Youth in Action Programme) uuringud, milles hinnatakse erinevaid oskusi, nagu näiteks suhtlusoskus, teadmised teaduse ja tehnoloogia alustest, õppimisoskus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, algatusvõime, ettevõtlikkus jne. RAY tulemused näitavad, et noorteprogrammid aitavad suurel määral kaasa noorte pädevuste arengule, kodanikuaktiivsusele ning kodanikuühiskonnas osalemisele, aga ka nende tööalase konkurentsivõime tõusu (RAY, 2010).

Rahvusvahelise kogemuse kasu tõendab ka 2014. aasta lõpul avaldatud Erasmus+ programmi mõju-uuring, millest selgub, et rahvusvahelise kogemusega ülikoolilõpetajad on tööturul edukamad. Sellistel noortel on võrreldes nendega, kes ei ole välismaal õppinud või praktiseerinud, poole väiksem oht jääda pikaajaliselt tööta (EuroKratt). Ka on rahvusvahelise kogemuse kasu tunnustanud näiteks tuntud sotsiaalteadlane

ja poliitik Marju Lauristin, kes intervjuus Noorteagentuurile toonitas, kuivõrd olulised on noorte rahvusvahelised kogemused Eesti arengu ja avatuseks (Koppel, 2015). Seega tuleks noorte rahvusvaheliste kogemuste saamist igati toetada. Oluline on leida võimalused, kuidas mõnda aega välismaal elanud noor tagasi kodumaale tuua ja tema kogemused Eesti heaks tööle panna.

Rahvusvahelised võimalused 13–30-aastastele noortele Erasmus+ programmis:

- Euroopa vabatahtlik teenistus – rahvusvaheline programm, mis pakub 17–30-aastastele noortele võimalust vabatahtlikuna töötada mõnes teises Euroopa riigis just temale huvipakkuvas valdkonnas perioodiga 2–12 kuud.
- Noortevahetus – erinevatest Euroopa riikidest pärit noortegruppide omavaheline koostööprojekt, mille töötavad välja ja viivad ellu noored ning kus tegeletakse noorte jaoks oluliste teemadega. Projekti põhitegevuseks on noorte kohtumine (5–21 päeva) Eestis või välismaal.
- Rahvusvaheline noortealgatus – võimalus koos sõpradega välisriigist mõni oluline teema päevakorda võtta ja oma koduküla, -valla, -linna, -maakonna või laiema Eesti ja Euroopa elu mõjutada ja uuendada. Rahvusvahelised tegevused leiavad paralleelselt aset Eestis ja partnergrupi koduriigis.
- Strateegiline koostöö – võimalus pikaajaliselt ja süvitsi arendada mõnda valdkonda, jagada uuenduslikke praktikaid ning suurendada noortevaldkonnas tehtava töö kvaliteeti.
- Noorsootöötajate õpiränne – noorsootöötajate rahvusvaheline kuni kahekuuline rahvusvaheline kogemuste vahetus ning täiendkoolitus.

ALLIKAD

EuroKratt. Uuring: rahvusvahelise kogemusega tudengil on kergem tööd leida. <http://www.eurokratt.ee/uuring-rahvusvahelise-kogemusega-tudengil-on-kergem-tood-leida/> (06.10.2014).

Koppel, E. (2015). *Marju Lauristin: Noorte rahvusvaheline kogemus on eelduseks Eesti edule*. <http://euroopa.noored.ee/uudised/marju-lauristin-noorte-rahvusvaheline-kogemus-on-eelduseks-est-ee/> (07.05.2015).

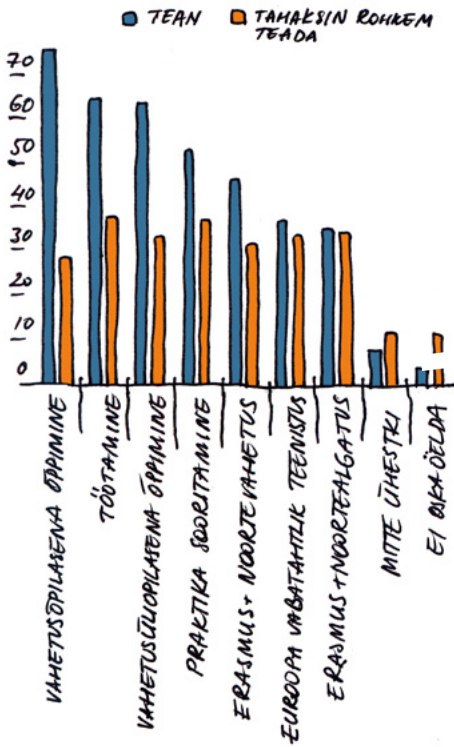
RAY, (2010). Programmi „Euroopa Noored” tulemused ja mõju Eestis.

Statistikaamet (2014). Noorteseire aastaraamat (2013).

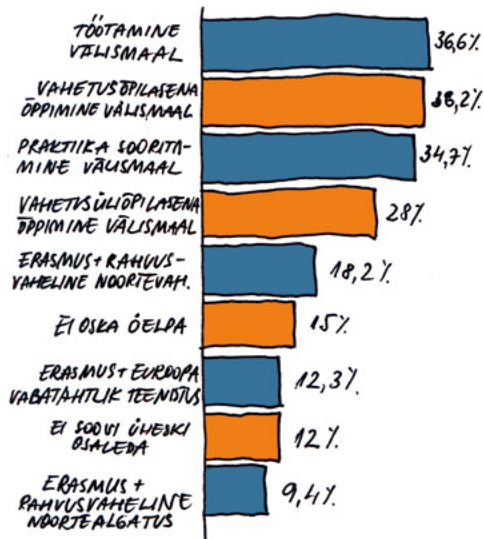
SaarPoll (2015). Noorteuuring. SA Archimedes Noorteagentuur

Tamm, M. (2009). Eesti probleem pole mitte väljaränne, vaid mitte-tagasitulek. Postimees <http://www.postimees.ee/190831/eesti-probleem-pole-mitte-valjaranne-void-mitte-tagasitulek> (20.11.2009).

Joonis 1. Noorte teadlikkus rahvusvahelistest võimalustest

Joonis 2. Rahvusvahelised võimalused noortele

KOMMEN- TAAR

Ligi kolmandik eesti noortest sooviks saada rahvusvahelisi kogemusi

Noortele pakutakse tegelikult väga erinevaid võimalusi välismaale minekuks ja rahvusvahelise kogemuse saamiseks ning hea meel on tõdeda, et noorte huvi selliste võimaluste vastu on suur. Erinevad uurin-
gud on näidanud, et näiteks noortevahetuses osalemine või vabatahtlikuna töötamine arendab noorte võrkeele-, kommunikatsiooni- ja koostööoskusi ning kultuuriteadlikkust ja kohanemisvõimet. Need on aga
tööturul ja elus üldse ühed enim väärtustatud oskused. Samuti on noored edaspidi aktiivsemad ja rohkem huvitatud erinevates kodanikualgatuses osalemisest. Seega on rahvusvahelises projektis osalemine, välismaal õppimine või töötamine igale noorele hea ja kasulik kogemus.

Hetkel kasutavad rahvusvahelisi võimalusi keskmisest aktiivsemad tüdrukud. Ringleb ka palju müüte, et rahvusvahelisse projekti osalema pääsevadki ainult kõige tublimad ja targemad. Tegelikuses see nii ei ole ja välismaale kogemusi omandama minna saavad kõik noored. Tuleb vaid sobivaid võimalusi teada ja aktiivne olla. Kuigi noored on rahvusvahelistes võimalustes osalemise peamise takistusena toonud rahapuuduse, on tegelikult paljud rahvusvahelised võimalused neile tasuta. Näiteks Erasmus+ programmis osalemise puhul katab kulud Euroopa Liit ning noorel endal kulusid kas ei teki või tekib neid väga minimaalselt.

Reet Kost
SA Archimedes Noorteagentuuri juht

Birgit Rasmussen

Ma arvan, et Noorteseire veebi võiksid noorsootõtajad kindlasti kasutada. Eriti, kuna 18.02 toimus noorteseire aastaraamatu esitluskonverents, mistõttu oleks see ka aktuaalne. Noorteseire.ee annab noorsootõtajatele ülevaate noorte eluolu puudutavatest aspektidest erinevate andmete ning uuringute näol. Lisaks antakse välja regulaarselt noorteseire aastaraamatut, kus on keskendunud ühele konkreetsele noortega seonduvale teemale ning sellest põhjalik ülevaade antud. Noorteseire andmeid uuendatakse järjepidevalt, et andmebaasis olev info oleks värsked ning võimaldaks hinnata noorte olukorda, arvestades noori puudutavaid aspekte eri poliitikate väljatöötamisel, ning hinnata poliitikamuudatuste võimalikke mõjusid.

Lianne Teder

Soovitan kasutada Elava Raamatukogu meetodit eelkõige suurematel kogunemistel, et laiendada noorte silmaringi, arendada sallivust ja muuta eelarvamusi. Meetod töötab kõige tulemuslikumalt, kui järgida Euroopa Nõukogu käsiraamatus antud juhiseid.

Abimaterjalid on leitavad ka gaidide veebilehelt www.gaidid.ee/elav-raamatukogu

Olga Schihalejev

Neile, kes kasutavad noortetöös erinevaid veebilahendusi, soovitan otsa vaadata classtools.net valikutele. Minu enda lemmik nende seas on Fakebookiga. Ülesehituselt sarnaneb see Facebookiga, on internetipõhine. Selles saab ajaloolisele või väljamõeldud tegelasele teha tema „Fakebooki konto“. Seda saab teha üksinda, aga eriti tore on seda teha ühistööna. Üks tore eestikeelne näide: www.classtools.net/fb/56/eSmjVe

Stiina Kütt

Soovitan BrainGamesi lauamänge, mis haaravad korraga tegevusse nii käed kui pea ja pakuvad põnevust isegi neile, kes väidavad end muidu mitte kuigi suured lauamängusõbrad olevat.

Mänge on mitmesuguseid ning need on heaks tööriistaks erineva vanuse ja taustaga inimeste ühisesse tegevusse kaasamisel, samuti erinevate oskuste arendamisel. Mängides saab iseend ja kaaslasi paremini tundma õppida, uusi teadmisi omandada, erinevaid rolle proovida, strateegiaid luua, kiiresti reageerida, kriitiliselt mõelda, väljakutseid ületada ja palju muud.

Maarika Masikas

Esimeseks mõtteks on üks teoreetiline lähtekoht sotsiaalpedagoogikast. Noorsootõtajana töötades kuulsin aeg-ajalt imesunud küsimusi, kus uuriti, mis minu tööülesandeks siiski on.

Terve päev vaid mängisin ning tegin noortega erinevaid tegevusi ja rääkisin juttu. Alljärgnev teoreetiline lähtekoht kirjeldab seda, miks noorsootöös on oluline koos noortega tegutseda.

Sotsiaalpedagoogikas kasutatakse mõistet *The Common Third*. Sotsiaaltõtaja ja noor teevad koos tegevust, kusjuures see isenesest ei ole eesmärk. Eesmärk on tugevdada noore ja sotsiaalpedagoogi vahelist suhtlust ning õpetada noorele mõni uus oskus. See on justkui midagi kolmandat, mis annab põhjuse üldse nendevahelist suhtlust alustada ning aitab noorel omandada uusi igapäevaelu oskuseid. Noortekeskuses piljardi mängimine ei ole vaid piljardi mängimine ega kartuli koorimise eesmärgiks ole kartul ideaalselt koorest puhtaks saada. Kõik noorsootõtajad teavad, et ühistegevus on meetod millegi palju olulisema saavutamiseks. Veidike lugeda selle kohta saab siit: www.thempra.org.uk/

Stefan Manevski

Tahaksin jagada mõnda kasulikku dokumenti EL/Erasmus+ valdkonnast, seega toon siinkohal esile huvitava uurimistö, mis võib anda lugejatele mõtteainest (vanusepõhiste) eelarvamuste kujunemise kohta. OSCE uurimus pealkirjaga „Age Contact Perceptions“ („Ettekujutused vanusepõhistest kokkupuudetest“) on saadaval siin: www.osce.org/skopje/41442?download=true

Kerli Kõiv

Teiste kultuuride mõistmisel on abiks ka iseendast aru saamine. Enda peegelpilti on raske kõrvalt vaadelda. Selleks on abiks aga mõned raamatud. Külmal talveõhtul võib üks põnev ja endasse vaatav raamat ju kaaslaseks olla.

A. Valk, A. Realo. (2004) Eesti ja eestlased teiste rahvuste peeglis.

A. Valk. (2004) Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis.

Pia Maria Uustoa

Soovitan kõigil end kurssi viia Vaikuseminutite algatusega. Sest praeguses infokülluses võib ununeda võtta aega iseendale. Kes võidab teisi, on tugev, aga kes võidab iseend, on vägev. Meditatsioon aitab iga korraga olla aina vägevam.

Kas soovid teada, kuidas on kogu maailma rahvastiku elustandardid muutunud viimaste aastakümnete või koguni sajandite jooksul? Veebisait Our World in Data (www.ourworldindata.org) on erakordselt rikas allikas, mis koondab infot maailma eri riikide majandusliku, sotsiaalse ja ökoloogilise arengu kohta ning esitleb neid andmeid visuaalselt atraktiivsete graafikutega. Graafikud on interaktiivsed ning kõik originaalandmed on vabalt kättesaadavad. Antud andmebaas sobib nii iseenda kui ka teiste harimiseks – tegemist on ideaalse ainekaga õpetajatele, kes soovivad noortele tähelepanu köita.

Natalia Reppo

Koostöö avaldub kõige paremini grupitöös. Kõige parem viis panna noori millegi nimel koos tegutsema on seada nendele ühised eesmärgid, mille saavutamiseks tuleb neil ühiselt pingutada. Seega soovitan korraldada rohkem noortele suunatud ühisüritusi.

Tanja Dibou

Soovitaksin Salto Youth veebilehte, kus on tegelikult palju meetodeid ja partnerite otsingumootor, samuti kirjandus kultuuride teadlikkuse teemal.

Salto Youth teabekeskuse veebileht on üks peamisi, kus on võimalik teha erinevaid infootsinguid, et leida sobilikke rahvusvahelisi projekte, partnereid, koolitusi, meetodeid. SALTO (www.salto-youth.net/) tuleneb ingliskeelsest nimest Support, Advanced Learning and Training Opportunities. See on kaheksast teabekeskusest koosnev võrgustik, mis tegeleb Euroopa noorsoopoliitika prioriteetsete valdkondadega, toetades Euroopa Komisjoni programmi „Euroopa noored”. SALTO kultuurilise mitmekesisuse teabekeskusest leiad koolituse ja õppimisega seotud vahendeid, meetodeid, materjale ja linke mitme kultuurilise mitmekesisuse teema kohta.

Triin Ulla

Minu jaoks õpetaja ja õppimise soodustajana on kõigest meetoditest ja tööriistadest olulisem suunata noori analüüsima, mida nad tegevuse kaudu õpivad ja kus nad õpitud oskusi edaspidi kasutada saavad. Näiteks võib koolis võtta arutluse kirjutamist kui kohustust „õpetaja jaoks” midagi kirja panna. Sellisel juhul on õpetaja ülesanne aidata noorel näha, et tegevusega harjutatakse argumenteerimise oskust, mis aitab tulevikus tasakaalukamalt oma õiguste eest seista (olgu seda siis tööturul või kodanikuna). Samamoodi võib projektitegevusi näha kui lõbusat ajaveetmise viisi, kuid õige suunamisega mõistab noor seda kui oluliste kompetentside harjutamise võimalust, omandades paremad läbirääkimise, planeerimise ja meeskonnatöö oskused. Iga tegevuse kaudu on võimalik omandada olulisi oskusi, kuid oluline on õpetaja ja noorsootöötaja roll õppimise analüüsi suunajana. Mida teadvustatumalt toimub õppimine, seda rohkem ja enesekindlamalt ka uut omandatakse!

Kats Kivistik

Erinevaid ideid ja teadusuudiseid koondavad Eestis nt Novaator (novaator.err.ee) ja rahvusvaheliselt TEDx (www.ted.com). Neilt lehekülgedelt saadav info on lihtsasti jälgitav, kuid huvitav ja asjalik, ning sobib nii noortele kui vanadele.

Kärt Mere

Ma olen täheldanud, et väga paljud lastekaitse- ja noorsootöötajad ei ole kursis Euroopa Komisjoni poliitikasoovitustega liikmesriikide valitsustele investeerida lastesse põlvkondliku vaesuse edasikandumise vältimiseks. Nimetatud dokument võimaldab tungivamalt ja jõulisemalt nõuda nii riigi kui KOV tasandil laste ja noorte huvidega arvestamist kõikides poliitika-kujundamise etappides. Dokument on kättesaadav meie emakeeles pealkirjaga „Investeering lastesse aitame neil välja rabeleda ebasoodsate olude ringist”.

Evelin Koppel

Jagan Sinuga sellist lehte nagu: www.europa.eu/youth/volunteering/. See on üle-euroopaline EVT organisatsioonide andmebaas. Vabatahtlikuks minna soovivatel noortel on tihti probleem – millest alustada ning kust leida endale organisatsioon, kus edaspidi tööd teha. Tihti peale ei oska nõu anda ka noorsootöötajad. Heaks abimeheks on üle-euroopaline EVT organisatsioonide andmebaas, kust võib iga välisvabatahtlikuks kippuv noor leida hõlpsalt endale saatva ja vastuvõtva organisatsiooni. Samuti saavad andmebaasi kasutada organisatsioonid, kes endale EVT projektipartnereid otsivad.

Selle Mihuse numbris on kaasillustraatoriks eesti noor kunstnik Elina Kasesalu.

Elina Kasesalu on lõpetanud EKA graafilise disaini osakonna, kuid lisaks graafilisele disainile meeldib talle tegeleda illustratsioonide, maali, videokunsti ning fotograafiaga.

Elina on kätt harjutanud ka kirjastajana: viimase pooleteise aasta jooksul koostas, küljendas ja kirjastas ta kaks Eesti noorte illustraatorite kogumikku. Elina on võitnud ka ühe Kuldmuna illustratsioonide kategoorias.

Elina unistab, et kunagi jätkub tal viitsimist ja tahtejõudu, et valmis teha üks enda lühianimatsioon.

SUUR TÄNU KÕIGILE,
KES KÄESOLEVASSE NUMBRISSE
PANUSTASID

Ajakirja MIHUS väljaandmist toetatakse Euroopa Sotsiaalfondi ja Eesti Vabariigi kaasrahastamisel 2014–2020 elluviidavast tegevusest „Noorsootöötajate koolituste arendamine”

Ajakirja väljaandja:
SA Archimedes Noorteagentuur
Koidula 13a, 10125 Tallinn, tel 697 9236
euroopa.noored.ee, mitteformaalne.ee

Toimetaja: Olav Kersen
Keeletoimetus: Anu Rooseniit, Keeletoimetus OÜ
Illustratsioonid: Elina Kasesalu (Esikaas, lk 15, 25, 35)
Kujundus: Kontuur Leo Burnett
Trükk: Ecoprint

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTERIUM

